

*Až
nastane
čas*

(vyprávění)

Mazadlo z kostí, jak vyprávěl devadesátiletý stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím, vyráběl ve vsi jeden drobný, v nuzných poměrech žijící muž. Vždycky při zabíjačkách posbíral kosti, ukládal je do hliněné nádoby, tu pak postavil do jámy v zemi na žhavé uhlí a přikryl vrstvou země a drnů. Kosti pálil tak dlouho, až se z nich vypálila hustá, mazlavá hmota, které se v korutanském dialektu říkalo pandapigl. Malý, kouřící mládě z polen oplatil spalovač kostí ostnatým drátem a nechal u nich psa, aby je dnem i nocí hlídal. Devadesátiletý stařec prý ke spalovači kostí jako dítě občas chodíval s prázdnými láhvemi od piva a za pár grošů nebo za jiné zboží, maso, párky, chléb a mléko, je nechával naplnit kostním mazadlem. Černé, lepkavé mazadlo natírali sedláci vrátním brkem v letních měsících koním na ušní boltce, chrápy a břicho, protože zdechlinou páchnoucí hmota je chránila před hmyzem, který zejména v horkých letních dnech těžné koně na polích obtěžoval a někdy je tak mučil, že se koně splášili, házeli hlavou a pádili po polích, až se na břehu Drávy i s povozem převrátili a stalo se neštěstí.

„Mimochodem: držení těla při křesťanské modlitbě – oči zavřené, hlava sklopená – meditaci neprospívá. Tento postoj vybízí k uzavřenému a poníženému postavení, zbavuje ducha smělosti. V této pozici se může přihodit, že do vás vstoupí Bůh, zlomí vám vaz a poznamená vás tím na fatálně dlouhou dobu. Pro meditaci musíme najít otevřenou – nikoli však vyzývavou polohu. Nikoli odevzdanost Bohu. Je třeba dávat si dobrý pozor. Stačí málo navíc, a Bůh vám udělí milost: v tu ránu jste v prdeli.“

Jean Genet

V HLINĚNÉ NÁDOBĚ, v níž se z koster zabí-
tých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo
a vraním brkem se jím na ochranu proti mouchám,
ovádům a komárům potíraly koním oči, uši, chrčpí
a břicho, leží úplně vespod kosti z paží, nalezené
po válce v jednom zákopu. Jsou to kosti z paží od-
tržených od těla a patřily muži, který před druhou
světovou válkou odvedl do lesa a shodil do vodopádu
sochu Ježíše Krista v životní velikosti. Ježíšovy ruce
se při pádu ulomily a ani po několikadenním hledání
– farář Balthasar Kranabeter běhal po nocích s bater-
kou a se svatým obrázkem na krku, hlasitě se modlil
Veliký Bože, chválíme Tebe, moc tvou velebíme – se je
nepodařilo najít. Za to, alespoň podle slov kněze, ztra-
til bezbožník v Hitlerově válce svoje ruce, musel žít
s dřevěnými protézami, na nichž byly přimontovány
železné háky, a až do konce svého života se musel od
ženy a dětí nechat krmit. Před jídlem udělal na čele,
na rtech a na prsou železným hákem protézy znamení
kříže a pomodlil se Přijď, ó pane Ježíši, buď naším
hostem a požehnej, co jsi nám naděliti ráčil. Od té
doby – podle venkovského faráře, který maluje svaté
obrázky a v hodinách náboženství hrozí ukazováčkem
před vytřeštěnýma očima dětí sedláků i chalupníků
– je vesnice, vystavěná ve tvaru kříže, která již na pře-
lomu století padla jednou za obět plamenům, vsazena
do jeho obrazu jako do žaláře, obraz je zleva i zprava,
dole i nahoře orámován ohněm, v dolní části obra-
zu, mezi červenými a žlutými plameny pekelnými,

leží se vzhůru vzpaženýma rukama onen zhanobitel Krista, jeho nahou horní polovinu těla obtáčí zelený, jako paže tlustý had. Nad hříšníkem se sklání Lucifer s červenými ďábelskými křídly a do otevřených úst mu vlévá kalich žluči. *Ty, jenž vši, Anděli z všech nejkrásnější, Bože, / kterýs byl osudem zrazen a opovržen, / slituj se, Satane, nad tou mou věčnou bídou!*

LIDÉ ZE VSI, mezi nimiž byl i tenkrát osmiletý Maximilianův otec, se v sedm hodin ráno pod vedením kostelníka nesoucího kříž ubírali se sochou svatého Jiří – ochránce koní, jemuž časně ráno, když se na keřích brčáhu u kostelní zdi ještě třeptily krůpěje rosy, potřel duchovní pastýř oči, nos, ústa a svatozář černým, zdechlinou páchnoucím mazadlem z kostí, z Pulsnitzu do čtyři kilometry vzdáleného Großbotenfeldu. Sochu svatého Jiří v životní velikosti nesli čtyři muži a věřící ji doprovázeli po pravé rozpražené paži své nově do tvaru kříže vybudované vesnice, kterou děti před patnácti lety zapálily a celá ves tenkrát lehla popelem. Věřící se hlasitě modlili zdrávas a otčenáš, až prošli hřeby pobitou dlaní, protáhli se křečovitě sevřenými prsty na konci pravého ramene kříže a umlkli, až když se přiblížili k močálovitému lesu zvanému Pontský, kde dodnes zjara vykvétají tisíce sněženek. Pontskému lesu se říkalo také Šibeničák a dřív, podle slov devadesátiletého Maximiliano-va otce, tam věšeli zločince. Když byl Maximilianův

otec ještě malý a musel chodit pěšky do Kindelbrückenu vyřídit něco dědečkovi nebo mu předat poštu, vždycky kolem lesa strachy utíkal, co mu nohy stačily. Mumlání procesí bylo znovu slyšet, až když se poutníci přiblížili k Nußbachu, k další, také do tvaru kříže vystavěné vesnici, a Šibeničák měli za sebou. Po mši celebrované na jetelišti v Großbotenfeldu, kterou rok co rok platil Maximilianův dědeček Florian Kirchheimer, široko daleko známý chovatel koní, se svatojiřské procesí zase rozešlo. Poutníci, ještě s chutí hostie na jazyku, zašli na návštěvu ke známým a k příbuzným, do hospody, nebo se jen tak loudali polními a lesními cestami domů. Sochu svatého Jiří naložili vesničané na kolesku a v doprovodu faráře a Maximiliano-va dědečka ji dvěma černými koňmi, za nimiž běžela děvčata s kopretinovými věnečky vpletenými do vlasů černými koňskými žíněmi, odvezli domů do kostela a postavili ji na její místo. *Den slavný opět nastal nám, vzlet, duše, k nebes výšinám, ať ze všech světa svatyní zpěv díky Bohu zní! To jméno křesťan v úctě měj, je před vším světem vyznávej, ráj celý před ním sklání se, duch temnot bojí se.*

DO HLINĚNÉ NÁDOBY, v níž se ze zvířecích kostí získával pandapigl a vraním brkem se jím potíraly koním oči, nozdry a břicho na ochranu proti mouchám a komárům, vkládá sběratel kostí Maximilian na kosti z rukou bezbožníka, jenž před druhou svě-

tovou válkou hodil do vodopádu sochu Ježíše Krista v životní velikosti a ve válce potom ztratil svoje vlastní ruce – byla to boží pomsta! volal nejednou farář z kazatelny – kosti své prababičky Pauly Rosenfelderové, ta v první světové válce ztratila syna a vzala si život, protože, jak se říkalo, se bála toho, že její těhotná dcera, upoutaná na lůžko kvůli nějaké infekci, onemocní španělskou chřipkou a zemře, stejně jako jiné mladé ženy ve vesnici vystavěné ve tvaru kříže. Když se její muž, Maximilianův pradědeček August Rosenfelder, vrátil domů z dobytčího trhu, hledal ženu v kuchyni a ve chlévě, potom zašel do pokoje k těhotné dceři a ptal se po matce. Dcera ležela v posteli s chřipkou, stáhla deku, kterou měla přes hlavu, a chraptivým hlasem šeptla: Zase už šla na půdu! Pradědeček sběratele kostí vystoupal po příkrých dřevěných schodech nahoru, a ještě než došplhal na poslední stupeň, spatřil hlavu své ženy, pokorně skloněnou na prsou, došel k jejímu tělu uškracenému na provaze, jímž se tahají z krávy telata, a zvolal: Ale no tak, matko! Ale matko! Tuto událost prý Maximilianova babička Leopoldine Felsbergerová, která tenkrát, když její matka spáchala sebevraždu, byla těhotná s Maximilianovým strýcem Kajetanem Felsbergerem, dlouho tajila a vyprávěla o ní až teprve za druhé světové války, když se dozvěděl, že už její třetí syn, Michael, padl kdesi v Rusku, u města Nevel. Žena na zahradě omdlela a její muž ji s roztřesenýma nohama odnesl do domu. Když opět přišla k sobě, zapálila svíčku, přes hodinu se na-

hlas modlila za duše svých tří padlých synů, a poprvé v pláči promluvila o matčině sebevraždě.

AUGUST ROSENFELDER, alkoholik a Maximilianův pradědeček, byl často terčem žertů a posměchu čtrnáctiletého Ruperta, spolužáka nyní devadesátiletého starce s prošedivělým knírkem a zastříženým obočím. Jednou, když mladík zase napodoboval jeho klátivou chůzi a pijan ho praštil do tváře lískovicí, zůstal čtrnáctiletý hoch stát se zakrváceným obličejem a přeraženým nosem a brečel, zatímco starý křičel a šermoval před ním svou holí. Starcova snacha, která chtěla omezit tchánovu konzumaci alkoholu, nalila jednou do láhve od kořalky mýdlový louh. Louh byl tak silný, že mu těžce poleptal ústa i hrtan, starce se pak nemohl skoro ani najíst a jídlo i pití mu působilo nesnesitelnou bolest. V jedenaosmdesáti letech, brzy po onom těžkém poranění, si kolem zápěstí omotal černý růženec, odešel do chléva, u koryta odvázal jednomu z povalujících se telat konopný provaz, uvázal si kolem krku oprátku a ve dveřích do chléva se oběsil.

V hliněné nádobě, v níž se z koster zabitých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo, jímž se na ochranu před komáry a mouchami potíraly vraním brkem v letních vedrech oči, nozdry a břicho tažným koním, leží kosti oběšeného Augusta Rosenfeldera na ostatcích jeho ženy Pauly, která si vzala život na půdě. Tlustý černý cop jí zakrýval pravé oko i špičku jazyka,

vyčuhujícího mezi rty. Když mladá žena, která poleptala tchánovi hrtan louhem na prání, otevřela zprudka dveře do chléva, protože se sháněla po svém tchánovi, spatřila ho, jak visí s vyplazeným jazykem na dveřích potřísněných výkaly. Zpětným závanem vzduchu se jeho okované boty zasekly do dřevěných dveří a mezi modrými, křečovitě sevřenými prsty, se sem a tam klátil růženec. *V onen hněvu, hrůzy den, Písmo jak nám praví, přijde Kristus ozářen bleskem božské slávy. Kříž se svaté znamení v dáli nebes vzplane, z hrobu těsných vězení mrtvý k soudu vstane.*

MAXIMILIANOVA MATKA vyprávěla, že patnáctiletá Ludmilla Felfernigová musela u sedláka Schaflechnera pracovat s mladými pacholkami a selskými syny, kteří se děvčeti ustavičně posmívali a utahovali si z ní. Jednou rovnali mladí ve stodole na mlatu slaměné snopy a děvčeti, řečeno jejími slovy, se udělalo nevoľno. Když se sehnula pro snop, všimli si chlapci, že jí na spodních kalhotkách prosakuje krev, a pošklebovali se. Dívka s pláčem pustila snop na zem, seběhla po nájezdu na mlat dolů, vyběhla ven ze stodoly a dál běžela po cestě přes náves až ke kapličce, poklekla a pod vysoko šlehajícími červenými plameny pekelnými sepjala ruce k modlitbě. Zatímco jí po stehnech stékala menstruační krev, dívka se s hlasitým pláčem a bušícím srdcem modlila: andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku, opatruj ji ve dne v noci, od

hříchu a od zlé moci. Andělíčku, strážce můj, tělo, duši opatruj. Přejela rukama po stehnech a svůj obličej, vápnem bíle natřenou zeď kapličky a rohatou lebku ďábla pomazala svou krví. S rudě pomalovanou tváří, rukama od krve a zakrvácenými stehny běžela kolem křížů na hřbitově, které jako cínoví vojáci v životní velikosti skláněly nad hroby svoje trnovou korunou ověncené hlavy, dál ke kostelu, dolů přes kopec u rybníka, podél polí, oplocených rezavým ostnatým drátem, na němž visely zachycené šedé a hnědé chomáče srsti dobytka, který se tam chodil pást, proběhla úzkým, zakrsným lužním lesem a vrhla se do vod Drávy. Po několikadenním marném hledání nakonec vylovili její tělo z řeky až ve Villachu. Milla visela na ledolamu u mostu přes Drávu! vyprávěla Maximilianova matka, žena devadesátiletého starce s prošeďivým knírkem a zastříženým obočím.

Do hliněné nádoby, v níž se ze zvířecích kostí získával pandapigl, jímž se vraním brkem potíraly koním oči, nozdry a břicho na ochranu proti obtěžujícím mouchám a komárům, vložil sběratel kostí ostatky patnáctileté, z řeky vyproštěné dívky, která se zachytila v ledolamu u mostu mezi naplaveným dřevem, na kosti Augusta Rosenfeldera, jehož tělo, potřísněné výkaly, muselo být před sem a tam povíjajícími kravskými ohony ze dveří ve chlévě vytlučeno. Pohřební průvod s černě oděným farářem, černě oděnými ministranty, s mladými pacholkami a selskými syny nesoucími hořící svíce a mumlajícími modlitby,

se zastavil uprostřed vesnice vystavěné do tvaru kříže, naproti škole před kapličkou, v níž mezi plameny pekelnými, s rukama vzepjatýma vzhůru, leží bezbožník, jenž shodil ze skály sochu Ježíše v životní velikosti, a nad hříšníkem se sklání Lucifer s rozpjatými červenými křídly a oběti, křičící bolestí, vlévá do otevřených úst kalich žluči. Kněz požehnal svícenou vodou a kadidlem krvavé otisky prstů mladé sebevraždě na zdi kapličky i na vlastnoručně namalovaném výjevu pekla, a promluvil: *Ty kníže exilu, oběti brozných křivd, / jenž ze všech porážek jdeš silněji než dřevo, / sli-
tuj se, Satane, nad tou mou věčnou bídou!*

KDYŽ MAXIMILIANŮV DĚDEČEK Florian Kirchheimer jezdil v nejhorší zimě, při minus dvacet stupních, dvacet kilometrů mezi řadami sněžáků z Pulsnitzu do Villachu do mlékárny se saněmi naloženým konvemi mléka, bral si na tu cestu po kotníky dlouhý kožík s černou, dlouhou ovčí srstí. Jako protihodnotu za jejich odevzdané mléko převzal pro místní sedláky surový cukr a petrolej. Na zpáteční cestě, když se celý zabalený do kožíku dlouhého až po kotníky vrátil na saních tažených koňmi, z nichž všude visely rampouchy, předal na sběrném místě zboží sedlákům. Petrolej čerpal již čekajícím sedlákům z plechového kanystru do připravených skleněných lahví.

Devadesátiletý stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím, Maximilianův otec, vyprávěl, jak

jednou, jako pětiletý kluk, když měl těžký zánět středního ucha, seděl na saních vedle svého otce, bolavé uši chránil vlněný šál omotaný kolem celé hlavy. Otec, po kotníky zabalený do dlouhého kožíku s černou, dlouhou ovčí srstí, převážel tenkrát povozem z Römerhofu přes Pulsnitz do Frankenhauseu klády, svázané k sobě těžkými železnými řetězy. Zatímco otec předával ve Frankenhauseu na pile kmeny – už zdaleka bylo slyšet úder krumpáče do kulatých, mokrých a kluzkých kmenů, které s hlukem přepadávaly jeden přes druhý, jak je shazovali ze saní – pětiletého chlapce s bolestivým zánětem středního ucha ošetřovali v ordinaci u doktora Lamprechta.

Otec sběratele kostí vyprávěl, že když tenkrát měl venkovský lékař navštívit nemocného, jezdilo se pro něj v zimě se saněmi a v létě s koleskou. Až teprve později si doktor koupil koně a na něm pak jezdil k nemocným a k umírajícím. Předtím, než v letních vedrech nasadil koni postroj a s hnědou koženou brašnou se vyšvihl na jeho lesklý hřbet, potřel zvířeti vraním brkem oči, nozdry, uši a břicho černým, lepka-
vým, zdechlinou páchnoucím mazadlem, aby od něho odpuzoval hmyz.

Na zpáteční cestě z Frankenhauseu do Pulsnitzu seděl pětiletý hoch se zavázanou hlavou zase na saních vedle otce, který ve svém po kotníky dlouhém kožíku s černou, dlouhou ovčí srstí držel popraskané kožené otěže. Chlapec si pro sebe tiše kníoural, aby tak přehlušil bolest v uších, a díval se na kopyta koní, jak

se v záři slunce, když klusali podél smrkového lesa, při každém kroku stříbrně zatřpytila. Ty kožené, tmavě šedé, koňskými hřbety ošoupané otěže, už zpuchřelé a popraskané, stejně jako ten zrezivělý postroj, visí dodnes na půdě v domě Maximilianových rodičů pod sedými vosími hnízdy velkými jako fotbalový míč.

Když byly Maximilianovu otci dva roky, naložil v seníku do řezačky na krmivo náruč sena. Než chlapec stihl stáhnout ruce zpátky, jeho bratr Eduard roztočil velké kolo řezačky a rotující nůž přerázl malému chlapci jeden prst. Oba s křikem seběhli z mlatu dolů do domu k rodičům, malému chlapci krvácela pravá ruka a malíček mu visel jen na vlásku kůže. V kuchyni si právě místní porodní bába povídala s Maximilianovu babičkou o květinové výzdobě hlavního oltáře o nadcházejícím svátku Božího těla. Odstříhla nůžkami uříznutý prstík a hodila ho na hnojiště mezi slepice a kuřata, ty se hned polekaně rozkřákaly, hrabaly nohama a cukaly hlavou. Potom bába chlapci pahýl vydezinfikovala, ránu namazala černou, ostře páchnoucí mastí na hnisavé rány, bílou nití připevnila k pahýlu kousek látky a omyla mu krev na předloktí. Matka shromáždila svých šest dětí kolem stolu a zapálila svíčku. Děti sepjaly svoje drsné ručičky s okousanými nehty a s očima upřenými do neklidného, žlutého plamene svíčky se modlily: andělíčku, můj strážníčku.

Dvě léta, jako pětileté a šestileté dítě, žil Maximilianův otec s babičkou, která trpěla astmatem a měla

se v okolí Innerkremstu, v malé chýši postavené u cesty nad protékajícím potokem, zotavovat na horských loukách, kde se popásaly tisíce ovcí, dobytka a koní. Babička kupovala u sousedů polentu a mléko a sobě i vnukovi připravovala na otevřeném ohni snídani a večeři. Čas od času zajel do čtyřicet kilometrů vzdáleného Innerkremstu na koni jeho otec Florian – lahvičku s černým mazadlem měl vždycky po ruce v brašně pod sedlem – a dovezl matce a synovi zásoby jídla, doma upečený chléb, špek, klobásy a brambory. Když bylo Maximilianovu otci už šest let a doma v Pulsnitzu začala na konci léta škola, chodil po nějakou dobu do školy v Innerkremstu. Když devadesátiletý stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím vyprávěl, že učitel v Innerkremstu, který ho naučil znát první písmena abecedy a do školy jezdil, za doprovodu pokřikujících dětí, na běloušovi, bývaly vidět mezi zuby žluté kousky polenty od snídane, usmíval se přitom a jiskřily mu oči.

CHLAPEC ČASTO CHODÍVAL do Kinderbrückenu po louce, která v letních vedrech voněla čerstvou trávou a bylinami, od bot mu jako stříkance hvězdiček doleva, doprava, před něj, za něj odskakovaly zelené kobylky, na podzim po sklizni chodil po mlhou zahalených strništích a na boty se mu lepily hnijící, plísňí páchnoucí černé listy z křovin u cesty; ale chodil tam i po kolena hlubokým sněhem nebo po

zledovatělé krustě pokrývající pole v zimě, když srny svýma dlouhýma, tenkýma nohama prolamovaly třpytivý, zledovatělý povrch a bořily se do sněhu. V Kindelbrückenu v hostinci Buggelsheim bydlel jeho dědeček Ferdinand Kirchheimer a hoch za ním chodíval se vzkazem nebo mu donesl dopis. Dědeček ukrojil vnukovi kousek bábovky se zapečenými sušenými kuličkami vína a se skořicí, ukrojený kousek mu ještě namazal žlutým máslem a vlastním domácím medem, a chlapci, kterému med stékal a lepil se mu mezi prsty, říkal: Jen jez, kluku! Jez! Kluk si olízl med z prstů a vedle dědečka otevírajícího obálky a srkajícího kávu spořádal několik krajíčků jeho biskupského pečiva. Prohlížel si na starci každý jednotlivý vous. Dodnes si přesně pamatuju na jeho plechový kávový hrnek, byl bílý, s modrými puntíky a tmavě modrým okrajem. Smalt byl na několika místech oprýskaný, vypráví Maximilianův devadesátiletý otec. Když jeho dědeček Ferdinand zemřel – jeho ostatky leží v hliněné nádobě, v níž se z kostí získávalo mazadlo, kterým se vraním brkem potíraly koním oči, nozdry a břicho na ochranu před savými komáry, na kostech patnáctileté Ludmilly Felferingové, jejíž nafouklé tělo s mokřými vlasy a otevřenými ústy plnými písku vylovili hasiči z Drávy – chlapec, kterému tenkrát bylo dvanáct let a starce rok co rok navštěvoval a předával mu vzkazy a dopisy, nesmírně plakal. Starý muž to Maximilianovi vyprávěl se slzami v očích a v ústech mu při tom o sebe cvakaly falešné zuby.

Jednoho horkého letního dne, když hnědí koně potření černým mazadlem stáli před maštalí s hlavou v bedně s ovsem a měli už na sobě postroj, protože měli odvézt rakev z domu smutku na hřbitov, nebožtíkovi vystavenému na márách natekl obličej tak, že mu vousy trčely vzhůru, jednotlivě, každý zvlášť, jako ježčí bodliny, protože jeho tělo už začínalo kvasit. Pomalu kapalnělo, páchlo rozkladem a částečně už začínalo kapat škvírami v černě natřeném dřevu rakve a přes krepový papír zdobící katafalk na podlahu pokoje. Když rakev s nafouklým tělem vynášeli ven ze dveří a kladli ji na žebříňák, u něhož stáli připraveni hnědí koně potření černým mazadlem a pořád potřásali nebo cukali hlavou, zvedali nohu a odháněli mouchy, stál jeden ze synů zemřelého, Ingo Kirchheimer, u dokořán otevřeného okna v prvním patře v domě smutku a při pohledu na smuteční hosty, kteří postávali všude kolem a zvedali hlavu, a na černě oděného faráře pozdvihujícího namočenou šedou kroupku se svěcenou vodou k poslední svátosti, se hlasitě rozesmál. Jednomu z mužů nesoucích rakev ukápala kapka z nebožtíka na hnědý korutanský kroj, ustoupil stranou a zvracel vedle smutečního věnce, který stál opřený o plot u zahrady a byl ozdobený černými stuhami, na nichž bylo zlatými písmeny napsáno Poslední sbohem. *V soudu den až všichni z mrtvých ustaneme, dej, ať s tebou, Kriste, věčně živi jsme! S nebeštany navěky před tvým trůnem plesáme, aleluja slavně tobě zpíváme.*

ČAS OD ČASU – stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím používal tento slovní obrat velmi často, když vyprávěl o svém dětství a mládí – cho-
díval jeho strýc Ingo Kirchheimer, ten, který se u ote-
vřeného okna v prvním patře v domě smutku hlasitě
rozesmál, když vynášeli ze dveří tělo jeho otce k po-
slední svátosti, takže černě oděný farář při pohledu na
něj upustil namočenou kroupku se svěcenou vodou
zpátky do buclaté měděné nádoby, z Kindelbrücke-
nu do Pulsnitzu pěšky, u Kirchheimerova rodinného
gruntu, před statkem svého bratra, vždycky párkrát
udeřil kamenem do železného zábradlí u cesty, až se
v okně do světnice objevilo pár hlav, a pak zase zmi-
zel, nezašel ani do dvora. Ingo Kirchheimer, prastrýc
sběratele kostí Maximiliana, byl v první světové válce
postřelen a poté převezen do blázince v Klagenfurtu.
Ústav, když nepočítáme několik malých výletů s pří-
buznými, opustil až po třech desítkách let v rakvi.
V nervové léčebně ho tu a tam navštěvoval jeho bratr
Florian a nosil mu špek, klobásy a domácí chléb. Ingo
si k balíčku vždycky nejdřív jen přivoněl, chvíli zhlu-
boka čichal, než šustivý pergamenový papír roztrhl
a vybalil si jídlo. Někdy své návštěvě podal ruku na
pozdrav, jindy ne, vždycky záleželo na tom, *jak měl
zrovna nastavený kalendář* – jak doslova říkal Maxi-
milianův otec. Na fotografii jeho už dávno opuštěného
hrobu na annabichlerském hřbitově v Klagenfurtu je
bílá mramorová deska, podepřená železnou konstruk-
cí, bez kříže. V desce je vytesáno jeho jméno, datum

narození a datum úmrtí. Ten, kdo na svátek Všech
svatých hrob s květináčem hustých bílých chryzantém
vyfotografoval, zapálil ještě předtím, než stiskl spoušť,
na hrobě svíčku.

Maximilianův prastrýc, který přišel o rozum v zá-
kopech v Jugoslávii, zemřel v klagenfurtském blázinci
ve stejném roce, ve kterém Hildegard Zittererová
v černě vyzdobené místnosti s vystavenou rakví, vy-
loženou větvíčkami brčálu, vyzdvihla tehdy tříletého
Maximiliana do výšky, aby dítěti ukázala popela-
vě šedou tvář jeho mrtvé babičky z matčiny strany.
A v téže roce nechal malíř a farář Balthasar Kra-
nabeter vybudovat uprostřed vesnice, naproti ško-
le, kapličku a sám ji vyzdobil. Ve vysoko šlehajících
plamenech pekelných, s rukama vzepjatýma vzhůru,
leží bolestí naříkající hříšník. Kolem nahé horní po-
loviny bezbožníkovy těla se k jeho hlavě plazí tlus-
tý, zelený had. Nad mučeným provinilcem se sklání
Lucifer s červenými, žilnatými ďábelskými křídly,
která se v žáru plamenů třepetají jako křídla neto-
pyří, a vylévá hříšníkovi do úst kalich žluči. *Ty králi
podzemních věcí, ty vševědoucí, / důvěrný lékaři úzkostí
zkrěhlých srdcí, / slituj se, Satane, nad tou mou věčnou
bídou!* Farář poukázal při vysvěcování kapličky na
rýsy trýzněného hříšníka a připomněl věřícím se svíč-
kami v rukou příběh onoho muže, jenž shodil sochu
Ježíše velikosti dospělého člověka ze skály do potoka
a za tento rouhavý skutek z něho druhá světová válka
učinila mrzáka, když v zákopu vybuchl ruční granát

a utrl mu obě ruce. Balthasar Kranabeter zmínil, že to byl on sám, kdo vlastníma rukama vylovil sochu Ježíše v životní velikosti, s ulomenými pažemi, z dravého potoka a dovlekl ji přes skály a přes propasti, přes lesy a louky až do vesnice, do této vaší ve tvaru kříže vystavěné vesnice! V hliněné nádobě, v níž se ze zvířecích kostí páčil pandapigl a tímto mazadlem se maskovaly koňské lebky na ochranu proti mouchám a komárům, leží ostatky Inga Kirchheimera, kterého dva muži s knírem v zelených kytlicích zavřeli v blázinci do rakve. V hliněné nádobě leží jeho kosti křížem přes kosti jeho otce, jehož mrtvé tělo letním vedrem napuchlo natolik, že už začalo kapalnět.

TAKÉ OSTATKY tlustého Christiana Lichteneggera spočívají v hliněné díži, v níž se z kostí zabí-
tých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo, jímž se koním na ochranu před mouchami a komáry pomazávaly vraním brkem oči, nozdry a břicho, leží na kostech pomatěného Inga Kirchheimera, který zemřel v blázinci. I Lichteneggerovo rozkladem páchnoucí tělo nadmuly plyny, když v letním vedru ležel doma v pokoji na márách. Dřevo rakve, která mu byla v té situaci příliš těsná, začalo prskat a puk-
kat, právě když vyděšené plačky seděly v noci u otevřené rakve a chrastily svými růženci, hlasitě naříkaly a modlily se.

U RÖTHEMEYERA, vyprávěl o svém dětství devadesátiletý stařec s prošedivým knírkem a zastříženým obočím, žila paní Dörflingerová a o té se povídalo, že je to čarodějnice, a ta bydlela v pokoji, kde kromě čtyř pěti postelí nebyl už žádný další nábytek. Vždycky, když jako kluk – tenkrát desetiletý – navštívil svoje stejně staré kamarády ze školy, rozrazily děti dveře do její ložnice a rychle je zase přibouchly. Zmatená žena, se kterou stejně nebyla nikdy žádná řeč, seděla vždycky se spjatýma rukama na některé z postelí. Když jí bylo téměř devadesát let a – alespoň podle devadesátiletého starce – ne a nemohla umřít, tak prý nejdřív celé týdny naříkala, později křičela bolestí, a až teprve když ji vynesli ven z domu, tak křičet přestala a umřela, a to tak, jak si přála, pod širým nebem. *V poslední pak chvíli, až se den náš schýlí, a my před tvým soudem státi, Kriste, budem, milost rač nám dáti, slávy věčné přátii!*

Ostatky paní Dörflingerové, která bez jediného slova a stesku zemřela v lijáku a krupobití pod širým nebem a kroupy se jí zachytily ve vlasech i v záhybech smutečních šatů, spočívají v hliněné nádobě, v níž se z kostí vyrábí mazadlo, jímž se vraním brkem potíraly koním oči, nozdry a břicho, aby je neštípal komáři a mouchy a nesáli jim krev, leží na kostech Christiana Lichteneggera, jehož tlusté, tučné, rozkladem páchnoucí tělo se nafouklo tak, že plačky, které se u něho modlily – za tuto přátelskou službu obdržely pár balíčků kávy a cukru – si tiskly k nosu kapesníky, a když

z rakve znovu uslyšely praskot, zděšeně s modlením přestaly.

HOLOHLAVÝ DEVADESÁTILETÝ stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím listoval svými hrubými, rozpraskanými, opuchlými rukama v albu s fotografiemi a opět vyprávěl o svém dětství, jak mu ještě nebylo ani dvanáct let, když s náručí sena spadl po hlavě z horního patra seníku čtyři metry dolů na mlat a tam zůstal v bezvědomí ležet. Proboha, kluk! vykřikl jeho otec a odnesl bezmocné dítě ze stodoly do domu, kde mu rodiče studenou vodou ze studně ochladili šíji a s hochem lomcovali a hlasitě se nad ním modlili tak dlouho, až se probral. Za dvě hodiny nato, stařec se usmál, už jsem byl zase na seníku a znovu nosil náručí sena. Hlava mi našťěstí dopadla na seno, jinak bych si byl na tvrdé, hřeby pobité podlaze mlatu zlomil vaz.

Nedaleko od vesnice žil Georg Fuhrmann, který ve městě Spittal an der Drau vykonal svou potřebu rovnou na hlavním náměstí. Po zabíjačkách na svém statku močil do masa na klobásy, a místo aby nalil do masa česnekovou vodu, tak maso nasáklé močí prohnětl a spolu se ženou jím plnil vyprázdňená a vyčištěná vepřová střeva. Tenkrát, to mi bylo dvanáct let, říkal starý vypravěč, mně chtěl Fuhrmann strčit hlavu obličejem dolů do těch svých výkalů. Já jsem řval

a držel jsem se za jeho nohavice, on mi ale stiskl hlavu v zátylku a zatlačil mi ji dolů, jen pár centimetrů nad vykaděnou hromadu, ze které se ještě kouřilo. Když ale za několik dnů potkal toho trapiče můj otec, Fuhrmann už zdaleka volal: Prosím, prosím, Kirchheimere, neutluč mě!

Od svých čtrnácti let provázel Maximilianův otec společně se svým starším bratrem Lazarem rok co rok ke konci jara víc než třicet ovcí z rodného statku v Pulsnitzu na horskou pastvinu, do padesát kilometrů vzdáleného Innerkremsu, kde už jako dítě strávil v pěti a šesti letech dvě léta s astmatickou babičkou v malé chýši, postavené u cesty nad zurčícím potokem. Dnem i nocí tam bylo slyšet bublání potoka, přes den cvrčet cvrčky, večer kvákat žáby. Nebylo nic výjimečného, vyprávěl, když mu pod stolem hopsla na bosé prsty u nohou žába nebo ropucha. Jako dospívající pak jezdil do Innerkremsu jednou, dvakrát za léto na kole, podíval se na louku na ovce, přepočítal je, donesl jim lízání – pár kilo růžové soli pro zvířata, a obilí. Aby na zpáteční cestě, při jízdě po lesní cestě z kopce dolů, šetřil na kole ráfky a brzdové špalíčky, uřízl si vždycky u cesty hustý smrček a za špičku ho pevně přivázal k nosiči, takže se větve při jízdě dolů na volnoběh naježily a brzdily mu. Když sjel do údolí, zahodil zaprášené zbytky smrčku s polámanými větvemi do potoka a jel na kole dál úzkými silnicemi Maltatalu podél řeky Lieser až domů.

Po čtyřech měsících, v září, nejčastěji několik dní před místním posvícením, šel se svým nejstarším bratrem Lazarem s tlustými ušními lalůčky a s doprovodem psa do Innerkremsu pěšky a druhý den ráno, jakmile se rozednilo, vyšli na pastvinu hledat ovce. Mezi tisícovkami ovcí, které se přes léto popásaly venku na pastvině, využívané i jinými sedláky z dalekých vsí, vyhledávali bratři vlastní ovce. Maximilianův otec se přimhouřenýma očima podíval z kuchyňského okna na žlutě a červeně zbarvené javorové listy a s úsměvem hrdě zavzpomínal: Já jsem ty naše ovce poznal podle obličejů! Většinou jsme byli se stádem ovcí do klekání zpátky v Pulsnitzu. Jednou při zahánění ovcí z pastvy, vyprávěl, to už nám ale bylo pětadvacet, jsme, sedlák Schaflechner a já, ukradli dvě ovce jiných sedláků a cestou domů jsme je prodali. A měli jsme peníze na posvícení!

Za první světové války, když v Kindelbrückenu zrušili pekárnu, koupil dědeček sběratele kostí, Florian Kirchheimer, pekařský vůz, který měl po stranách několik malých okének a vzadu dvoukřídle dveře. S tímto vozem pak jezdil od statku ke statku, nakládal plné konve mléka a vozil je do Kindelbrückenu na nádraží. Tam naložili konve na vagon, ve Villachu je z vlaku vyložili a odvezli je do mlékárny. Do vozu zapřahal starou herku, říkal jí ruský navrátilce, byla na jedno oko slepá a často kopala, a tak jednou, když ji chtěl v maštali očistit, musel jí ohnout nohu a na tu

ohnutou nohu jí nasadil kovový kroužek, aby přestala kopat. Poté co koně očistil, vymočil se tento chovatel koní a Maximilianův dědeček do ruky a močí koni naleštil hlavu a hřbet.

Ve čtrnácti letech objížděl Maximilianův otec, nyní už devadesátiletý stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím, den co den, v zimě v létě, okolní obce a selské statky, sbíral konve s mlékem a odvážel je na nádraží. Sedával na pekařském voze, v zimě od pasu dolů zabalený do vlněné deky. Když byla obzvláště velká zima, běhal s jednookou herkou s uzdou v ruce vedle vozu. Jednou, když zmeškal první ranní vlak a musel čekat s konvemi na další, přišel pozdě také místní holič, který vřdycky nosil košili s vysokým, bílým, tuhým límečkem, ve vsi tomu říkali protipožární zeď. Holič utíkal podél odjíždějícího vlaku, rukou si pevně přidržel na hlavě cylindr a chtěl vlak zastavit, přitom při rozjíždění, tak to alespoň stařec vyprávěl, spotřebovával vlak tenkrát nejvíc energie, počítalo se za to dvacet šilinků. Jindy se na pekařský vůz se zapřaženou jednookou herkou vrhla smečka štěkajících psů. Vedl je velký bílý pes, kterého čtrnáctiletý hoch denně, když kolem něho projížděl, dráždil tím, že dupal do stupátka u vozu, psi pronásledovali vůz přes celou vesnici, až místní obyvatelé, holič, řezník, koželuh i krejčí, vyběhli se svými nástroji v ruce ven, před svoje dílny.

Jindy, když naložil na sběrném místě konve s mlékem na vlak a s jednookou herkou, natřenou černým

mazadlem odpuzujícím štipající krvelačné mouchy a komáry, přijel nazpátek na návěs do Kindelbrückenu, dozvěděl se od své tety, když ho s vozem zastavila – tenkrát mu bylo šestnáct let – že jeho strýc Leopold Höfferer zemřel na tuberkulózu a nebožtíkovo tělo že je vystavené na márách v jeho domě v Kindelbrückenu. Dospívající hoch seskočil z vozu, uvázal jednoookou herku k železnému kruhu na kmenu lípy a vydal se přes ulici do domu zemřelého. Ve světnici spatřil mrtvého strýce, ještě ležel na lůžku, ale už ustrojený do černého obleku, ruce měl složené na prsou a teta mladíkovi pošeptala: udělej si křížek na čelo, hochu, a tak se pravým palcem, vonícím po mléce, pokřížoval na čele, na rtech a na prsou, pomodlil se otčenáš, vzal z kávového šálku se svícenou vodou smrkovou větvičku a kapičkami svícené vody, které na jehličkách ulpěly, postříkal mrtvého. Kapky na nebožtíkově žluté tváři zůstaly ležet dlouho, ostatní se okamžitě vsákly do bavlněné látky černého obleku.

Na jaře, když na nádraží odevzdal konve s mlékem, tak černou jednoookou herku vypřáhl z pekařského vozu, zapřáhl ji k pluhu a jeho radlicí pomáhal strýci orat pole. Čtyři sestřenice, strýcovy dcery, měly na ruku bílé rukavice po lokty, sázely do vyhloubených brázd brambory a dvojhlasně k tomu zpívaly kostelní a vlastenecké písně, jak vyprávěl devadesátiletý stařec s prošedivělým knírkem a zastřiženým obočím.

Hned po skončení první světové války nechal v Pulsnitzu Florian Kirchheimer vybudovat vlastními náklady první, avšak naprosto nerentabilní elektrárnu, a to za peníze, za které, jak ještě dnes hořekuje jeho nyní devadesátiletý syn, mohl koupit všechny pulsnitzské pastviny, nebo statek i s lesem a polem. Při instalaci prvního elektrického osvětlení v místním kostele, kde se do té doby svítilo pouze voskovými svícemi, vstrčil jeden z dělníků kamenné soše svatého Petra při svačině do pusy kůži od špeku. Panně Marii uprostřed oltáře připevnili kolem hlavy věnec z malých žároveček a poprvé ho rozsvítili o svátku Všech svatých roku 1918 při dušičkové slavnosti. Za proud platili místní obyvatelé podle počtu žárovek, jenomže když jsem chodil po vsi a chtěl od odběratelů proudy vybrat peníze, jen velmi málo jich peníze mělo, vyprávěl dál Maximilianův otec. Fara dostala jednu žárovku zdarma, protože část jedné hráze přepouštěcí nádrže musela být postavena na církevním pozemku. Ostatně kostelu jsme elektřinu darovali. Také Nischelwitzer dostal zadarmo šest žárovek, protože jsme na jeho pozemku postavili boudu na nářadí. Ve vsi byly tenkrát dva elektromotory, sedláci si je mezi sebou půjčovali a připojovali je k řezačkám krmiva nebo k různým strojům na obilí. Sedláci měli předem přesně určené dny, kdy si směli motory připojovat, protože kdyby spustili oba motory najednou, elektrická síť ve vsi by se zhroutila. Vesničané měli výslovně zakázáno zapojit si elektrickou žehličku, poněvadž jedna jediná žeh-

lička spotřebovala tolik proudu, že žárovky v ostatních domech začaly blikat. Když bylo někdy světlo žárovek slabé a žárovky blikaly, hned jsem věděl, kdo si to zase zapojil žehličku. Došel jsem k Schaflechnerovým, otevřel jsem dveře do kuchyně, ukázal na prádlo k žehlení a řekl jsem: Paní Lenhartová, kdopak vám povolil používat žehličku? Jestli ji zapnete ještě jednou, tak vám ten proud odstřihnu!

Když bylo v zimě v potoce málo vody, chodil jsem v deset hodin večer s petrolejkou podle ledového potoka přes skalnaté rokle nahoru do lesa, byla tam černočerná tma a já jsem u třicet metrů dlouhé a šest metrů široké nádrže uzavřel na noc odtok, aby se mohla voda zase doplnit. Hloubka vody, když byla nádrž plná, byla čtyři metry. Kdybych byl s petrolejkou na ledě uklouzl, tak bych se tam utopil, do dneška neumím plavat. V pět ráno, když ještě byla tma, jsem šel znovu s petrolejkou podle často až nad kolena zasněženého potoka, lezl jsem černou, mechovitou roklí, ve skalách visely všude rampouchy, znovu nahoru do lesa odtok otevřít, aby mohla nasbíraná voda zase téct rourou k elektrárně a uvést ji do provozu. V tu chvíli se v kostele, v domech a ve chlévech zase rozsvítily žárovky.

Jednou, vyprávěl Maximilianův otec, osmdesát metrů dlouhý přívod vody z nádrže do dřevěného domku, kde byla vodní turbína, zamrzl. Turbína měla průměr – Maximilianův otec ukázal na kuchyňské hodiny – jako hodinový ciferník a byla připojená na motor.

Jednotlivé roury, ze kterých bylo celé to potrubí sestavené, byly plné ledu. Všecko to byly mannesmanky, stopadesátky, zdůraznil. Já, můj otec Florian a čeledín jsme na železnou rouru pověsili kotel plný velkých řevavých uhlíků, rozpálili jsme to a zahřívali jsme rouru tak dlouho, až led uvnitř začal tát, kotel s uhlíky jsme na konopném provaze popotahovali krok za krokem až nahoru k nádrži, dokud led neroztál, potom začala elektrárna zase fungovat. Zahřívání roury, uvnitř které vězela osmdesátimetrová tyč z ledu tlustá jako stehno, trvalo tři dny. Ztopili jsme na to skoro celý plný dřevník!

PŘED VÁNOCEMI, když to v kuchyni na statku vonělo čerstvě pečeným perníkem a sestra zdobila z těsta vykrojená srdíčka, hvězdičky a půlměsíčky bílkem, zeptal se jednou, než vložila další plech do trouby, sběratel kostí Maximilian svého devadesátiletého otce, jestli, když byl malý, dostával od rodičů k Vánocům nějaké dárky, a jaké. Devadesátiletý starec sraštil čelo, povytáhl své zastřížené obočí, těžké, upracované ruce s nerovnoměrně zastříženými, zčásti ulomenými nehty složil přes sebe a vyprávěl, že o jeho dvaadvacátých narozeninách – narodil se na Štědrý večer – ležely pod rozsvíceným vánočním stromkem kožené „kamaše“, takové návleky, které si v zimě připínal na holeně, než s naloženými saněmi vyjel na pole rozhazovat vidlemi hnůj. Když se po hnojení

vrátil před setměním z pole domů a zpoceného koně, ještě než ho odvedl do maštale, zavedl ke kouřícímu vědru s vodou, byly kožené návleky úplně do tvrda ztuhlé a měly ledové okraje. Z tkaniček, které byly le- dem úplně obalené, visely drobné, špičaté rampouchy a pohupovaly se na kožených botách, ulámaly se, až když neklidného koně odváděl od vědra ke dveřím do stáje. Kůň kousal do udidla a z huby mu do sněhu odkapávala studená voda a napěněné sliny.

Když mu bylo dvacet – stařec se při svém vyprávě- ní smál a rozlomil ještě teplou perníkovou hvězdičku – vzal si bez dovolení v čeledníku ze skříně na jídlo kus špeku, ještě dnes ta skříň stojí na půdě, v obou dveřních křídlech má vsazené kovové prodírkované destičky, velké jako ciferník na kuchyňských hodinách, to aby se skříň větrala. S nožem, kusem chleba a špekem zalezl ze strachu před otcem Florianem pod nejbližší postel a pustil se do svačiny. Chvilí nato sedlák syna hledal, vešel do čeledníku, uviděl zpod postele vykukovat oko- vané boty a nad nimi shrnutý okraj šedých vlněných ponožek, a zavolal: Kluku, co děláš pod tou postelí? Dvacetiletý mladík vylezl s nožem, chlebem a špekem zpod slamníku nacpaného kukuřičným šustím, studem se propadal a celý rudý s plnou pusou řekl: Otče! Vzal jsem si bez dovolení kus špeku. – Kvůli tomu se přece nemusíš schovávat. Jez, když ti chutná! – Tenkrát, říká devadesátiletý stařec a přežvykuje teplý perník, jsem měl hlad, že bych byl i ďáblovy uši sežral.

O PÁR DESÍTEK LET POZDĚJI mu jednoho chladného, větrného jarního dne otec Florian – onoho roku by mu bylo devadesát let, měl rakovinu žlučníku a také prošedivělý knír – pomáhal v dřevníku osekávat do špičky dřevěné značky, používané při oplocování polí, otec se při práci nastydl, postonával přes celé léto a ani do začátku podzimu se neuzdravil. Jeho sedma- padesátiletý syn, pětinasobný otec a dědic statku, se jednoho zářijového rána chystal, že odjede zasít ozi- mé žito, ale ještě předtím, než okšíroval černého koně a zapráhl ho k vozu naloženému pytlí s obilím, zašel se ještě podívat na otce, který měl navíc už také ještě žloutenku, aby se ho poptal, jak se má. Devadesátiletý stařec, upoutaný na lůžko, zmoženým hlasem zaše- ptal: Obdělej toho dost, jedlíci rostou a bude potřeba víc chleba! Večer, když mladý sedlák skončil práci v maštali, zašel znovu do pokoje k rodičům, matka se- dělka na zeleném kanapi, chrastila růžencem, a když pohlédl vzhůru na zeď mezi okny ke starému zrcad- lu, uviděl v něm zkreslený obraz bělovlasé hlavy jejího muže, vykukující mezi prostěradly, a umírající se zeptal po nejmladším vnukovi: Kdepak je Rein- hard?, jenomže šestileté dítě už spalo a už ho nebudili. Za malou chvíli začal Maximilianův dědeček s vypo- ulenýma očima těžce oddychovat a chroptět. Syn mu z brady a z kníru kapesníkem otíral stále intenzivněji vytékající hleny. Po několika minutách smrtelného zápasu – stařec několikrát pravou rukou udeřil do při- kryvky – mu hlava klesla na stranu. Syn udělal na čele

mrtvého znamení kříže a zatlačil mu oči. Další den ráno byly dětem vydány již dříve použité svíčky s černým knotem a v chodbě jim je zapálili. Děti pak šly se svíčky husím pochodem do světnice zesnulého, seřadily se před jeho smrtelným ložem a v pláči říkaly Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět se jméno Tvé, přijď království Tvé. Ztuhlé prsty mrtvého, který na lůžku ležel oblečený do svého nejlepšího obleku, byly omotány růžencem a do dlaní měl vsunutý malý stříbrný křížek. Tlustá, bezzubá babička Elisabeth ležela na manželské posteli vedle mrtvého, hlasitě naříkala a modlila se a v rukou pevně svírala svůj černý růženec. Ve zlatě orámovaném rámu zrcadla na stěně se zkresleně odrážely tři čtyři v průvanu nepokojně plápolající a tiše prskající svíčky.

Po tři dny a tři noci byl Maximilianův dědeček vystaven v černě vyzdobené světnici. První, možná až druhý den, si nejstarší Maximilianův bratr povšiml, že se mrtvému lehce pootevřela ústa. Šel do kuchyně za matkou a nepochybně v naději, že dědeček v nejbližších minutách nebo hodinách vstane z mrtvých a opustí rakev, jí sdělil: Mami, děda má otevřenou pus! No jo! No jo! odpověděla mu jen tak mimochodem černě oblečená matka a dál krájela do velkého hrnce cibuli na guláš. Lidé z vesnice a z okolí přicházeli s kávou a s cukrem, kondolovali tlusté, černě oblečené, bezzubé vdově s vpadlými ústy, která v šedých plstěných pantoflích seděla u rakve, posadili se na židli, chvíli se modlili, než je Hildegard, hrbatá

dcera zemřelého, zavolala do kuchyně a pohostila je talířem guláše a žemlí. Někdo si k tomu dal pivo, jiní vodu ze studně, uvařen byl také šípkový čaj a na stole stála nachystaná láhev domácí kořalky.

Modrobílé kostkované balíčky kávy Linde, černozluté válečky kávy Melanda a hnědé balíčky krystalového cukru ukládal tenkrát osmiletý Maximilian v pokoji rodičů do bedny, v níž byla uložena také tlustá, ohmataná kniha o zdraví. Když si byl jistý, že matka není doma, tak si v téhle knize listoval. Matka chodívala hlavně v létě často na hřbitov a zalévala tam hroby svých tří bratrů, kteří padli ve válce, a hrob své matky. Maximilian si v knize prohlížel ženské a mužské pohlavní orgány, dlouze hleděl na kreslené kolorované kresby lidských vnitřností a na obrázky kostry, přejížděl prstem po červených řečištích krevního oběhu. Na příští pouti si koupil malou bílou kostru z umělé hmoty, ta pak celé další měsíce stála pod stínítkem na nočním stolku vedle knížek Karla Maye a někdy, při úklidu v dětském pokoji, ji matka nebo sestra dala stranou a utřela na ní prach. Nikdo si netroufl umělohmotnou kostru s červenýma očima vyhodit do odpadků nebo na smetiště u hřbitova. Několik hodin před pohřbem zašel Maximilianův otec se všemi pěti dětmi na zahradu a kuchyňským nožem uřezal dlouhé mečíky různých barev. Děti! Doneste dědovi ještě pár kytek! Jedno z dětí nadzvedlo sukno na nosítkách, ostatní položily květiny na nohy zemřelého, jehož tělo bylo odshora dolů celé pokryté zahradními květinami.

Vedle nebožtíkových vpadlých tváří ležely květy dvou cihlově červených mečíků.

Když nesli patriarchu rodu Floriana Kirchheimera ke hrobu, byl krásný podzimní den, žádný déšť, žádná bouřka, žádné kroupy nebubnovaly na roztažené černé deštníky a nebušily do černého víka rakev s přibitým křížem, ani se nezachycovaly v černých a šedých nohavicích mužské části smutečních hostů. Žena zemřelého, tlustá, bezzubá, staříčká Maximiliana babička, už svého muže na jeho poslední cestě v černých smutečních šatech nedoprovázela. Zůstala v domě smutku, pevně svírala korálky růžence a modlila se v křesle v prázdném pokoji, kde pohřebník Sonnberger s mladým pomocníkem rozebíral katafalk, sundávali z dřevěné konstrukce černé látky potištěné velkými stříbrnými kříži a nakládali čtyři dlouhé elektrické svícný do černého pohřebního vozu, vybaveného mléčnými skly. Při pohledu skrz široké mezery, vybroušené v mléčných sklech do tvaru kříže, bylo možné uvnitř vozu zahlédnout náčiní pro práci s mrtvými nebo i květinami pokrytou rakev. Černě oblečená bezzubá vdova zůstala v prázdném pokoji sama a neviděla, jak u kapličky páv rozevřel vějíř svých ocasních per právě ve chvíli, kdy se smuteční průvod, v čele s kostelníkem nesoucím kříž, černě oděným farářem s kadidelnicí a ministranty nesoucími kropenky přiblížil k dokořán otevřené hřbitovní bráně. Neviděla ani druhého páva, pávici, která pár metrů za kapličkou hledala zrní a s pronikavým křikem, který se rozlehl

nad celou vesnicí, vzlétla brzy poté, co pronesli rakev kolem úpícího, ve vysoko šlehajících plamenech pekelných ležícího bezbožníka, jehož nahou horní polovinu těla ovíjí had a nad ním se sklání Lucifer s červenými ďábelskými křídly, a usedla na hřebenu střechy statku, kde oba pávi sedávali po klekání často vedle sebe celou noc. Tlustá, černě oblečená vdova, která se v prázdném pokoji modlila růžencem, uslyšela vzdálený paví křik sice jen zdálky, avšak natolik zřetelně, že ji vyrušil z rytmu modlitby, takže začala právě započatou část růžence odřikávat znovu od začátku. *Ty králi podzemních věcí, ty vševědoucí, / důvěrný lékaři úzkostí zkrehlých srdcí, / slituj se, Satane, nad tou mou věčnou bídou!* Ve vyklizeném pokoji po nebožtíkovi zůstal už jen kávový šálek od svěcené vody na nočním stolku, už téměř prázdný, a smrková větvička. U nohou vdovy a po podlaze pokoje ležely poházené, rozmačkané květy růží, karafiátů a mečíků. Na podlaze stlučené hřebíky ulpěly přilepené kapičky vosku ze svíci, který překapával a rozstříkával se a ztuhl do malých hvězdiček. Už zítra nebo pozítří je kuchyňským nožem seškrábou a smetou spolu se zbytky rozšlapaných květů a v domě už nezbude nic, co by připomínalo smrt, v domě smutku už to nebude cítit páleným smrkovým chvojem, zetlelými květinami ani voskem.

V hliněné nádobě, v níž se ze zvířecích kostí získával pandapigl a vraním brkem se jím potíraly koním oči, nozdry a břicho na ochranu proti komárům a mouchám, leží na kostech Leopolda Höfferera,

který zemřel na tuberkulózu, a než vynesli jeho tělo z maštale do domu, museli mu z obličeje a vlasů odstranit spleť zakrvácená stébla slámy, kosti Floriana Kirchheimera. *Bez podoby a krásy, muž bolesti a ran nám zjevil cestu spásy a život vrací nám. Co, Pane, já ti dám? Kéž rád ti darem vrátím vše, co jsem, vše, co mám.*

SEDLÁK S PROŠEDIVĚLÝM KNÍRKEM a zastřiženým obočím vstoupil se zarudlými víčky a uplakanýma, skelnýma očima do dveří do kuchyně, zdrceně rozpřáhl ruce a zvolal: Teta Waltraud umřela. Upadla v cukrárně za pultem. Infarkt! Tlustá teta Waltraud, cukrářská mistrová a majitelka široko daleko vyhlášené cukrárny Rabitsch na hlavním náměstí v Klagenfurtu, zemřela dva dny před Štědrým dnem, několik dní poté, co svému synovci a své neteři ze statku poslala ze své cukrárny do šedesát kilometrů vzdálené vesnice cukroví na vánoční stromček. Zatímco děti zdobily stromek vlásky andělíčků, stříbrnými lametami, čokoládovými podkovami, komíníčky, půlměsíčky, šíškami plněnými hnědým ořechovým krémem, motýlky, žabkami a svíčkami z čokolády, bonbony naplněnými marmeládou a zabalenými do různobarevných, na konci roztržených, papírků – to všechno vybalovaly z dřevité vlny z krabice z cukrárny Rabitsch – zavěšovaly na měděné háčky a na větve vánočního stromku, do svícínek nasazovaly různobarevné svíčky, ležela jejich tlustá, bezzubá babička Elisabeth v posteli, hlasitě hekala, naříkala

a modlila se růženec, tu a tam zvedla hlavu, aby se podívala na lesklou hlavu andělíčka, orámovaného zlatou hvězdou, posazenou na špičku čerstvě poraženého stříbrčku, vzdychala a chrastila svým černým růžencem. Do zvuků vsazování, zavěšování a upevňování ozdob na stromček, klapání nůžek pokládanych zpátky na stůl, zvuku špulky nití kutálející se pod babiččinu postel se mísilo tiché poplávání dětí, které se styděly jedno před druhým, a oplakávaly tetu. Jedenáctiletý Maximilian se několikrát obrátil k sourozencům zády, odešel k oknu a tajně si špinavými rukávy utíral slzy. Při zdobení stromku vyprávěla sestra svým bratrům, že v poledne šla do dřevníku, aby zavolala k obědu pacholka, který tam štípal dříví. Co je k jídlu? zeptal se. Co bude na stole, to se bude jíst, odpověděla mu. Nato hodil rozzlobený čeledín po prchající copaté dívce sekýrku. Sekera sjela několik metrů po sněhu kolem jejích nohou.

Před večerní nadílkou se Maximilian a jeho bratr Reinhard společně v černé kuchyni koupali v dřevěné vaně, stažené železnými obručemi, nadávali si, když se jeden z nich do vany vyčůral, vzájemně se mydlili terpentýnovým mýdlem s vytlačeným obrázkem jeleňka a u doruda rozpálených piliňáků se sušili a hrubým lněným prostěradlem utírali svoje hubená, bílá tělčka a dosud neochlupená pohlaví, vklouzli do čistého spodního prádla, vyžehlených košil a šedých vlněných ponožek. Zatímco čekali ještě na ostatní sourozence,

kteří se také koupali v černé kuchyni, kde se umývalo náčiní z dojicích strojů a zavěšovalo se na háky a kde stálo vědro na odpadky pro prasata, ti dva z dlouhé chvíle plivali na velkou rozpálenou plotnu kamen. Sliny se zářem tvarovaly do slinových kuliček s hnědoucími okraji, syčely a v kruzích tancovaly po plotně do vlastní záhuby, prskaly a mizely ve štěrbinách mezi horkými pláty plotny a horkem se vypařovaly. Kuchyně byla cítit spálenými dětskými slinami.

Jednou v létě, když bylo vědro, se Maximilian pod hrušni pohádal se svým stejně starým bratrance Egonem a chtěl mu plivnout na obličej, bratranec ale v poslední chvíli uskočil a Maximilian se trefil do prázdná. Bratranec vykřikl: A teďka jsi plivnul na Pánaboha! Brzo umřeš, naplival jsi na Pánaboha! Kolem bzučely vosy. Cítily pod stromem popadané červenozluté, rozměklé, hniјící hrušky. Maximilian zvedl jednu měkkou hrušku a i s vosami, pevně vsátými do sladké dužiny, ji hodil po upalujícím bratraci: Prdlajs na Pánaboha! Prdlajs plivnul na Pánaboha! Neumřu! Neumřu brzo, nemysli si! Několik měsíců předtím, když roztál sníh, si ještě spolu hráli na smetišti za kostelem, kam se házelo smetí ze hřbitova, prohrabávali odpadky, odmontovávali ze zvadlých a shnilých věnců umělé růžové a žluté růže a karafiáty a připevňovali si je na oblečení. Nebo s kytičkami sněženek postavali u silnice, několik metrů od sebe, a mávali na auta s německou poznávací značkou. Řidiči zastavovali a sněženky si od nich kupovali. Při trhání sněženek

v bažinatém lužním lese balancovali z jednoho trsu trávy na druhý. Poté co jeden řidič zastavil, sebral jim sněženky z ruky a odjel, aniž jim zaplatil, se už nikdy ke silnici nepostavili.

Když se také sourozenci, děvče, čeledín a rodiče umyli v dřevěné vaně terpentýnovým mýdlem s jelenem a zbavili se chlévského pachu – jelena už na zbytku mýdla nebylo vidět, tělo a paroží plávalo ve špinavé vodě – šli popořadě všichni z teplé kuchyně do úzké, studené, kamenné chodby, okolo černé kuchyně, vystoupali šestnáct schodů do ložnice prarodičů, odkud přednedávnm vynesli mrtvého dědečka Floriana a kde s otevřenými bezzubými ústy ležela na lůžko upoutaná babička Elisabeth. Když viděla přicházet vnoučata, s těžkým hekáním nadzvedla hlavu s řídkými, bílými vlasy nad boulovatý polštář páchnoucí nemytou hlavou, mastnotou a zaschlými slinami. Maximilianova sestra s pětíměsíčním bratrem na klíně, který v úžasu zíral na blyštivé lamety na vánočním stromku, se posadila na moči páchnoucí gauč mezi otce a matku, na prosezené místo, kde původně sedávala tlustá babička. Maximilian s bratry stáli hned u stromku, hluchá děvče a koktavý čeledín postávali vzadu. Poté co na stromku zapálili barevné svíčky a porůznu rozvěšené prskavky rozstříkávaly na všechny strany, na větve i na zabalené dárky stříbřité hvězdičky, které vůni zeleného smrčku ještě zesílily, začali se všichni modlit za zemřelého dědečka, za tři matčiny bratry, kteří padli ve válce, a usedavě se rozplakali,

když otec, předříkávající modlitby, přidal ještě otčenáš a zdrávas za tetu Waltraud, která zemřela předevčírem, dosud ležela vystavena na márnách v annabichler-ské márnici v Klagenfurtu a pohřbena měla být až po Vánocích. Ve chvíli, kdy otec, poněkud krátkozraký, s povytaženým zastřiženým obočím a svrstěným čelem hledal na balíčcích jména a rozdělával dárky, děti stále ještě smutně vzpomínaly na tetu Waltraud, jak jim při jedné návštěvě jednou v létě, když ještě žil dědeček, přivezla ze své klagenfurtské cukrárny v mrazicím boxu první citronovou a vanilkovou zmrzlinu. Tekly jim slzy, šimraly je na tvářích a rozmáčely vánoční papír, do něhož byla zabalena flanelová košile, vlněné ponožky a dlouhé spodky. Potom si každý směl vzít z vánočního stromku cukroví, děti daly čokoládové šišky a různobarevné hvězdičky z pocukrovaného žele také děvečce a čeledínovi. Maximilianova sestra neopomněla podat koktavému pomocníkovi srpek čokoládového měsíce a čokoládové kleště. Pestrobarevné staniolové papíry s obrázky šišek, kominíků, čtyřlístků, houpacích koníčků, žabek a motýlů děti svými prsty vyhladily a daly si je jako záložky do pohádkových knížek a do knih Karla Maye.

Po nadílce a po večeři, při které všichni seděli u stolu a jedli domácí vepřové klobásky podávané s ostrým křenem a hořčicí, a děti ohromně bavilo, jak při propíchnutí vidličkou vystříkl tuk často na metry daleko, se matka, otec a děti ještě dvě hodiny modlili růženec za zemřelé, při němž předříkávala modlitby

matka. Hluchá děvečka uměla odečítat ze rtů, a tak zůstala v kuchyni a s pohledem stále upřeným na ústa předříkávající odříkávala růženec společně s ostatními. Čeledín se po večeři stáhl do své zpustlé boudy, kde se po podlaze válela sláma a cigaretové nedopalky, ve štetce na holení držela zaschlá nevymytá pěna, u postele se povalovaly holínky do maštale obalené hnojem. Vykouřil pár vlastnoručně ubalených cigaret, párkrát si lokl z láhve kořalky s obrázkem hořce, svlékl se a šel spát. Děti si oblékly své nové, barevně kostkované flanelové košile, jejichž trochu tuhé límečky je škrábaly, a natáhly si dlouhé, tlusté flanelové spodky barvy vnitřnosti a společně s rodiči a s děvečkou odešly čerstvě zasněženou neosvětlenou cestou do kostela na půlnoční mši. Pouze u Schaflechnera svítilo malé světlo dopadající na cestu a tu a tam se svítilo v některých domech uvnitř. Ze dveří vycházeli děti a dospělí, v úplně novém oblečení, a také se brodili čerstvým sněhem na půlnoční. Ani kaplička se sněhovou čepicí, v níž farář Balthasar Kranabeter vymaloval peklo, nebyla osvětlená. Jako rak červený Lucifer s červenými rozpjatými křídly, z čela vyrůstajícími tlustými rohy, s krvavými dlouhými nehty na roztažených prstech, se špičatýma ušima a nosem jako skoba se skláněl nad zmučeným člověkem, ležícím na zemi, volajícím otce Abrahama a křičícím po vykoupení, nad hříšníkem s rysy onoho bezbožníka, který před mnoha lety svrhl ze skály Ježíše v životní velikosti. Sám farář pak Ježíšovu sochu vylovil z po-

toka, s ulomenýma rukama, umístil ho na chodbu fary a kladl k němu květiny podle ročních období. Obnaženou horní polovinu hříšníkova těla obtáčí tlustý, zelený had a rouhače škrtí. Lucifer mu do otevřených úst vlévá kalich žluči. Kolem dokola šlehají do výše plameny s vůní myrhy a kadidla. *Ty, jenž i proklatce a malomocnou láj / zavedeš z lásky tam, kde ochutnájí Ráj, / slituj se, Satane, nad tou mou věčnou bídou!* Z kostela, již několik hodin osvětleného v očekávání narození Krista, dopadalo světlo velkého, barevného gotického okna na hrob patnáctileté děvečky a sebevražednice Ludmily Felferingové, která klečela u kapličky a modlila se andělíčku, můj strážníčku a svůj dětský obličej a ďáblovu lebku pomazala svou menstruační krví, než se se zakrvácenýma rukama a stehny rozběhla bosa přes strniště a s nářkem se vrhla do Drávy. Z náhrobků na hřbitově vyčnívaly malé, lametami a svíčkami ozdobené smrčky.

Po půlnoční mši v ledově studeném kostele dala farská kuchařka jedenáctiletému Maximilianovi u kované hřbitovní brány balíček a řekla: Schovej si to, honem si to schovej! Maximilian, s balíčkem pod zimní bundou, sám prošel kolem kapličky – před peklem stála váza s růžově rozkvetlými barborčkami – nahoru po zasněžené cestě. Prašan mu křupal pod nohama. Tu a tam zahlédl v dolních místnostech ve staveních vršek a nejhořejší větve rozsvícených jedliček a smrček. Pávy nebylo nikde vidět, nejspíš se už ukryli v teplém chlévě vedle lízání pro telata. Modrozelená oka pavích

per na nájezdu na mlat pokryly sněhové vločky. Jestli lipak svíčky na stromečku na dědečkově hrobě ještě hoří, nebo už dohořely? Černé, zuhelnatělé vlásky andělíčků, stříbrná lameta na stromku zčernalá od sazí. Krystalky sněhu na železných trnových korunách, zdobících nakřivo stojící zrezivělé kříže za náhrobky. Dvě tři malé, zelené žabky s kousíčky hostie v tlamičce uvnitř pozlaceného kalichu neustále sklouzávají po nablýskaném zlatu, nepodařilo se jim dostat se až na okraj a z tabernáku uniknout. Do výšky šlehající plameny žhnoucího obočí. I paví stopy ve sněhu už překryl nový sníh. Bublání potoka tlumila zasněžená ledová krusta. Hnusná havěť! řekli, když Maximilian jednou při záplavě chytil v potoce raka, v umyvadle ho donesl do kuchyně a všem ho ukazoval. Na elektrickém vedení ležely centimetry sněhu a opadávaly dolů jako bílé stužky, jednou z té, příště z jiné části drátu. Sníh se tiše sypal i z deset, dvacet metrů vysokých smrků rostoucích těsně vedle sebe na kraji lesa, i z tenkých větví mladých břízek před nimi. Sněhové vločky šimraly Maximiliana na tvářích a usazovaly se mu ve vlasech, na temeni rychle tály. U domovní zdi si oklepal z bot sníh, nalepilo se mu ho na podrážky několik centimetrů. V kuchyni sáhl do kapsy a vysypal na plotnu hrst kadidlových zrněk, hned začala prskat a kouřit. Strčil si je do kapsy v sakristii, když si farář zrovna přetahoval přes svou bělovlasou hlavu sutanu. V teple kuchyně mu roztály ve vlasech poslední sněhové vločky, sklouzly na pokožku hlavy a jednotlivě

mu za ušima stékaly na krk. Rozvázal balíček, který mu u hřbitovních vrat podstrčila farská kuchařka, a z šustivého vánočního papíru s obrázky křídlatých andílků bez těla a s trumpetami vybalil „V Súdánu“ a „Divokým Kurdistánem“.

Kam jen se poděli všichni ti andílci s křídly a bez těla, které před lety maminka – Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku – zavěsila všem pěti dětem na zlatém řetízku na krk? Maximilianovi bylo pět nebo šest let, když v adventu vyběhl jen tak bos v noční košili ven do sněhu, protože po cestě šla farská kuchařka a on s ní chtěl jít do kostela, avšak sestra vyběhla za ním a přivedla ho zpátky do teplé kuchyně. Ani ne za týden klečel z vůle faráře Balthasara Kranebetera před oltářem u nohou duchovního, sloužícího mši svatou, v červené ministrantské košili.

Maximilian šustil stránkami knih, číchal si k nim, několikrát četl obsah obou Mayových knížek, vyprávěly o lovu hrochů a o chytání otroků, bratrovi, který si třel zmrzlé prsty, nedovolil na knihy ani sáhnout, sám s nimi odešel do dětského pokoje, vyhrátého ještě vlažnými piliňáky, a schoval si je do nočního stolku. Před stolek odložil plstěné pantofle a zachumlal se pod peřinu. Vykukoval mu jen chomáč hnědých vlasů. Než usnul, odříkal ještě večerní modlitbu. *Prostíme tebe, Pane náš, buď této noci naše stráž. Chceme odpočívati v lásce tvé, uděl nám chvilu pokojné. Laskavý vládce, Ježíši, buď s Otcem ti čest nejvyšší, i Duchu, který těší nás, po všechny věky, v každý čas. Amen.*

Alespoň jednou chtěl vidět jesličky, kde by figury byly větší než vánoční stromek za nimi, ale nazdobený stromek je vždycky větší než Maria s Josefem a s Jezulátkem, místo aby se jednou konečně všichni tři a taky tři králové vynořili za vysokými zasněženými smrky v lese, v nadživotní velikosti, každý by držel vánoční stromek s prskavkami v ruce a vtrhli by k nám jako mohutná lavina, jako potopa, zalili by nás světlem a září, postříkali by nás hvězdičkami a polili rozteklym včelím voskem, obalili andělíčkovskými vlásky, voňavými jako myrha a kadidlo, zasypali by nás křížky a modlitebními knížkami z čokolády – našimi čokoládovými houpacími koníčky – a růženci z bonbonů, zmrzlinovými kostkami svícené vody, vycházejícím čokoládovým měsícem a zapadajícím čokoládovým sluncem, jenže oni stojí na stole, kde je jedlička s přisekaným kmenem zastrčená do dřevěného stojanu, malí a ubozí tam stojí, ze smrkového dřeva vyřezaní a se svatozáří dýhovanou dřevem z třešně, Maria s Josefem a s Jezulátkem, rok co rok. Doma ve svatém koutu visí dva svaté obrázky, nakloněné k sobě, z jednoho shlíží Ježíš, z druhého se Matka boží dívá na chomáč vlasů vykukující zpod peřiny. Za obrazy svatých jsou dodnes zasunutá zaprášená parte lidí z vesnice. Ježíš ukazuje své šípem probodené srdce, jeho matka Maria drží v ruce bílou lilii. Špička vánočního stromku se stříbrně třpytí, jako v zrcadle se v ní odráží pokoj s dětmi, rodiči, babičkou, s děvečkou i čeledínem, je natočená směrem k probodenému srdci Ježíšovu, to

srdce bude krvácet, mohutně krvácet, až se Ježíšova krev převalí přes zářící vánoční strom, zaplaví jedlové větve a uhasí svíčky a prskavky i malé dřevěné figurky, Josefa s Marií a s Jezulátkem odplaví. No tak je nalož do archy své! A taky zvířata vezmi s sebou!

V hliněné nádobě, v níž se z koster zabitých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo a vraním brkem se jím potíraly koním oči, uši, chrčípí a břicho na ochranu proti mouchám, ovádům a komárům, leží kosti tety Waltraud, která padla mrtvá k zemi před svými zákazníky v cukrárně Rabitsch v Klagenfurtu, když jím zabalovala piškotový koláč, na kostech Maximilianova dědečka Floriana Kirchheimera, který zemřel v devadesáti letech doma na rakovinu žlučníku a po nějakou dobu, ještě pár let před smrtí, oblékal každé ráno své dva malé vnuky, ještě než chodili do školy, a to do té doby, než Maximilian začal každé ráno křičet a nechtěl, aby na něj ten starý, mrzutý a hlasitě funící muž s prošedivělým, vlhkým knírem sahal a při zapínání spodní košile se svými studenými, třaslavými, kostnatými rukama a žlutými prsty dotýkal holého hrudníku dítěte. Maximilian se před rozzlobeným dědečkem – Jdeš sem, jdeš sem, koukej poslouchat! – schovával pod postel a čekal na matku, až ve chlévě horkými bramborami nakrmí prasata. Její vlasy byly cítit jako kůže krávy, kterou dojila. Seděla při tom na dojící stoličce a hlavu tiskla hnědobílé krávi k břichu. Na zástěře jí ulpěly zbytky po uvařených bramborách. Když mu zapínala knoflíky do

dítě, byly konečky jejích prstů také studené. Dítě, dítě! říkala, pročpak se nenecháš oblíct od dědy? Však on ti nic neudělá! *Matko boží, neslycháno po všem světě od věků, abys tam, kde k tobě lkáno, nepřispěla člověku. Shlédni v lásce z jasné výše, uslyš prosby dětí svých, otevři brány nebes říše, hlasu proseb pokorných!*

HRBATÁ HILDEGARD položila svou teplou pravou ruku, zkřivenou revmatismem, na studené, růžencem omotané a k modlitbě sepjaté ruce svého muže, třásla a lomcovala jeho tělem, až se rakev na černě potaženém katafalku rozhoupala, a bědovala: Willi! Willi! Willibald pracoval dlouhá léta v továrně na heraklit ve vsi na druhém břehu Drávy a zemřel na rakovinu plic. Se vzpaženými rukama a spuštěnými kalhotami vyšel ze záchodu, volal Hildo! Hildo! Pomoz mi!, upadl na zem a na místě zemřel. Po práci v továrně ho bývalo možné často zastihnout v zahradě na stráni, kde kromě zeleniny pěstoval také květiny a vedle řady červených, černých i bílých rybízů zasadil také angrešty a při práci si tam pobáfal z fajfky. Z nedaleké mokřiny se občas připlazily užovky, vyhřívaly se na teplém skle, jímž byly přikryty ohrádky záhonů se salátem, a aby mohla Hildegard se svou sestrou Helene v poledne nadzvednout tabuli skla a uříznout pár hlávek salátu, musely nejdřív odehnat užovky lískovicí. Pokaždé se mi to hnusilo, vyprávěla Helene, když jsem nejdřív musela vyhánět hady, kteří se mi často obtočili kolem hole. Někdy nachá-

tou mou věčnou bídou! Vrásčitá, rychle zestárlá matka a žena obou sebevrahů ztratila – stejně jako Maximilianova matka – na bitevních polích druhé světové války tři své mladé bratry.

V Hafnerově chalupě viděl tenkrát pěti, šestiletý Maximilian poprvé pokoj zesnulého, vyzdobený černými látkami a elektrickými svícemi, když umřela babička rachitického Hafnera, také ona je pohřbena na evangelickém hřbitově v horách, v Blitzbergenu. Maximilian seděl v krátkých ošoupaných kožených kalhotách, s krvavými strupy na kolenou, na laťkovém plotě pod švestkou a zakousl se do dužiny modré švestky, zrovna když vynášeli z domu rakev a smuteční věnce a nakládali je na hospodářský vůz. Kolem rakve a mezi věnce se usadili členové rodiny a příbuzní. Vůz se s cuknutím rozjel, rakev o půl metru sklouzla a ti, co seděli na voze, se chytali jeden druhého za rukávy.

MATKA MLADÉHO ROMANA, jenž ukončil svůj život ve stodole rachitického strýce na provaze, jímž se tahají z krávy telata, seděla nedávno v autobusu vedle sousedky, již bylo po nějakou dobu možné každý den potkat u hrobu jejího vnuka, který tragicky zahynul ve věku pěti let. Jakmile si ženy všimly, že se na sedadlo za nimi posadil Maximilian, nachýlily obě sousedky, obě vrásčité, s hlubokými rýhami v obličejí, hlavy k sobě. Maximilianovi nebylo ani deset let, když jednou u kupce potkal kamaráda ze školy, a ten mu

rozrušeně vyprávěl, že v sousední vesnici, v Römerhofu, kilometr od Pulsnitzu, *srazili* dítě. Maximilian běžel po silnici, kolem elektrárny, dolů z kopce a už z dálky viděl v poli u silnice shluk lidí. Pětiletý chlapec se na kraji silnice vytrhl babičce – té, která teď, o pár desítek let později, seděla v autobusu na sedadle před Maximilianem – z ruky, zachytilo ho kolemjedoucí auto a vysokým obloukem ho nad zděšené křičící ženou odhodilo do jeteliště, kde dítě zůstalo ležet se zlomeným vazem. Lékař nad tělíčkem dítěte bezmocně klečel a hlasitě vzdychal, nemohl nahmatat puls, stanovil zástavu srdce, zaklapl svou hnědou brašnu a nakonec balicím papírem přikryl zakrvácenou hlavu. Lékař se znovu a znovu pokoušel puls dítěte nahmatat a vždycky znovu nešťastně nechal jeho ruku klesnout do trávy. Zděšená, těžce otřesená babička stála a upírala oči na bosé nožičky vykukující zpod papíru a třesoucíma se rukama si tiskla na roztrženou bradu zmačkaný kapesník. Někdo pomohl uprostřed zvědavců zabalit tělíčko bez života do hnědého balicího papíru a odnesl je do domu k rodičům, ani ne sto kroků od místa neštěstí. V rytmu jeho kroků se pohupovaly chlapcovy utržené šle a zlehka se dotýkaly vlhké trávy a kamenů na cestě. Někde na louce ležely jeho boty.

Po tři dny bylo dítě vystaveno v malé, bílé uzavřené rakvi v domě rodičů, obklopeno jarními květinami, narcisy, tulipány a čemeřicí. Také Maximilianova matka dala do proutěného košíku kávu Linde, kávu Me-

landa a kilo kostkového cukru a druhý den po práci ve chlévě, když nakrmila prasata, šla držet stráž do domu smutku. Za dvě hodiny se vrátila, bledá, s promodralými rty, červenýma, napučenýma očima a se skelným pohledem zatukala v kuchyni na okno. Maximilian zavřel svou mayovku a otevřel domovní dveře. Matka slovo nepromluvila, udělala dětem večeři, kávu s mlékem a polentu, umyla nádobí a odešla do ložnice, kde vedle její postele, u kachlových kamen, v oválném proutěném koši dýchalo novorozeně.

Tři dny po neštěstí se konal pohřeb. Bílou rakev nesli čtyři bíle oblečení, dohola ostříhaní dospívající chlapci, šli po silnici přes ves kolem školy a kapličky směrem na hřbitov a ke kostelu. V rytmu jejich kroků se pohupovaly čtyři páry andělských křídel, drátem připevněné k bílé rakvi. Pod ohnivě červenými plameny pekelnými hořela žlutá, silně kouřící vosková svíčka. Vedle ležela prázdná krabička od sirek z klagenfurtské sirkárny Sirius s obrázkem červenožlutých plamenů. Na pravé paži Ukřižovaného, kterého v čele smutečního průvodu nesl na dlouhé tyči holohlavý kostelník Steinhart, se třepotal bílý praporek. Vedle černě oblečeného kněze Balthasara Kranabetera, pronášejícího nahlas modlitby, šli z každé strany ministranti, nesli kadidelnici a buclatou měděnou nádobku se svícenou vodou, za nimi šel zástup bíle oblečených dětí s hořícími svíčkami v rukou, neustále si šeptaly a otíraly si z prstů horký, kapající vosk. Vítr přilepil babičce černý smuteční závoj na tvář. Bílé papírové

stuhly na smutečních věncích šustily. Svíčky zhasínaly a farská kuchařka je pořád znovu zapalovala sirkami Sirius. Pávy vidět nebylo. Za ovocnými sady pobíhalo podél polí několik koroptví a bažantů, vzlétali a znovu dosedávali na zem. Když smuteční průvod došel k dvoukřídle, dokořán otevřené hřbitovní bráně, malý, hrbatý, bezzubý, supící čeledín Oswin rozhoupal v sakristii zvon a začal vyzvánět. Hned druhý den dopoledne, po ranní mši, už stál Balthasar Kranabeter v kapličce na stoličce a hadříkem namočeným v nějaké chemikálii opatrně otíral z červeně planoucích plamenů pekelných saze od svíčky z včelího vosku. *Pojď, kajícíníku, před oltář, zde zdroj je živé vody, jež očišťuje duše tvář a věrným chystá hody. Jestli chceš za Kristem jít do jeho věčné slávy, pojď ještě dnes, pojď hřtchy smýt, ať duši neotráví!* Jonathan, jen v pyžamu, vyskočil v pozdní noční hodině z okna svého pokoje do zahrady, tam jej zachytil Leopold, zašli spolu do chléva a do Leopoldovy zednické tašky postříkané bílými kapkami vápna schovali třímetrový kus konopného provazu. V měsíci zalité zářijové noci utíkali s provazem po silnici přes vesnici nahoru, aniž dbali ďáblových k prasknutí rozpjatých červených křídel, proběhli kolem kapličky – Lucifer potil krev – přeběhli přes kopec k faře a do stodoly. V prázdné farské stodole, tenkrát zpustlé, opředené zaprášenými pavučinami, vystoupali po dřevěném žebříku k trámu pod střechou. Chlapci společně svázali oba konce provazu vzadu za ušima a v pláči a objetí, pár metrů od bezrukého Ježíše v chodbě fará-

řova domu, Ježíše, jenž nemohl popadnout dech a cítil pach krve, již potil ďábel z kapličky, Ježíše, kdysi vyloveného z potoka farářem a malířem svatých obrázků, se vrhli dolů. S vyplazenými jazyky, ztopořenými údy, v moči a semenem potřísněných kalhotách viseli, Jonathan v pyžamu, Leopold v bílém zednickém úboru, ve farské stodole, dokud o čtyřiaadvacet hodin později nenamířil Jonathanův šestnáctiletý bratranec světlo baterky na čtyři kymácející se nohy a neobjevil je a dokud je Adam Třetí jatečním nožem neodřízl.

Mrtvá těla hochů žuchla dolů, schoulená k sobě, na podlahu farské stodoly. Adam Třetí položil dvě přes sebe spadlá těla do sena, sepal jim ruce, jazyk vsunul do úst – Leopold si kus jazyka ukousl, nikomu se nepodařilo ukousnutou špičku ve stodole najít, ani policii – zatlačil jim oči a s bušícím srdcem a roztrženými rukama se dovolával svatých, pak vyběhl z farské stodoly ven, odpotácel se od fary z kopce dolů do vsi, zavolał policii, až se nakonec vydal na křížovou cestu ze svého statku ke statku Jonathanových rodičů, zaklepal na dveře a na prahu do kuchyně zůstal s rozpřaženými rukama a vytřeštěnými očima a s otevřenou pusou zděšeně stát. Nebylo potřeba cokoli říkat, neštěstí měl napsané ve tváři. Jonathanově matce Katharině se zatmělo před očima. Věděla, co má udělat, aby byla synovi co nejbliž, aby cítila jeho blízkost. Nejdřív se s rozpaženými rukama elegantně roztočila dokola a pak, všemi dobrými duchy opuštěná, skácela se jako dřevěná loutka, které se přetrhla vodící nit,

s bouchnutím dopadla na prkennou podlahu. Zoufale naříkající manžel ji s Adamem Třetím, v bezvědomí, zvedli na pohovku a s ohnutými koleny ji uložili na bok. *Matka pláče, ruce sptá, ach, můj Bože rozmilý, v žalu vidí svého syna, jak jej na kříž přibíli!* V hliněné nádobě, v níž se z koster zabitých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo, jímž se na ochranu před komáry a mouchami potíraly koním oči, nozdry a břicho, leží kosti obou mladistvých sebevrahů na kostech pětiletého dítěte, které se s kytičkou konvalinek v ruce vytrhlo na kraji silnice babičce z ruky. Rozházené konvalinky ležely uprostřed silnice a auta, projíždějící okolo místa neštěstí, je rozjezdila. Jakmile zpráva o dvojité sebevraždě vešla ve známost – místní tisk sáhodlouze informoval o tragédii mladistvých, z rádia bylo opakovaně slyšet skřípot konopného provazu, experti na uzly objasňovali jejich rafinovanost, provazník ze sousední vesnice zařazoval hodinu co hodinu reklamní slogany – Maximilian se ihned rozjel z Klagenfurtu do Pulsnitzu, zašel do farské stodoly a ještě tam kousek provazu našel. Sebevražedný předmět opatruje dodnes, čas od času jej bere do ruky a dívá se na promáčknuté místo v konopném provazu, který udržel nad zemí víc než sto padesát kilo. Obě části provazu, který si chlapci uvázali kolem krku, zabavila policie, naložila je do formalinu a poslala do Vídně do muzea kriminalistiky. Mně by se to hnusilo! řekla Maximilianovi Anita Felferingová, místní televizní matka sedmi hladových dětí, která nedlouho

po oné dvojité sebevraždě zemřela na rakovinu prsu, když viděla Maximiliana jít nahoru k faře na místo neštěstí. Modře orámované parte rozeslali Jonathanaovi rodiče jen nejbližším příbuzným, poněvadž místní obyvatelé byli mezi sebou rozhádaní a po smrti malujícího faráře Balthasara Kranabetera, malíře svatých obrázků a pekelného výjevu, a po smrti Maximilianova dědečka, zamlklého Matthiase Felsbergera, který ve druhé světové válce přišel o tři syny v mladém věku, se celé roky vzájemně stíhali nenávistí, pomluvami a nakonec i soudními spory.

Při jednom sousedském sezení, ke kterému se rolníci jednou nebo dvakrát do roka scházeli v místní hospodě, aby projednali využívání lužních luk u řeky a společného kombajnu, sedlák Philippitsch – Adam Třetí, ten, který se slitoval nad mrtvými těly obou mladistvých a vysvobodil je z jejich vzdušných výšin – vyskočil ze židle, shodil při tom láhev piva a pivní tácek se skutálel na zem, a nařkl Maximilianova otce: Kdybych měl vypočítat všechny tvoje podlosti, musel by ses schovávat pod stolem. U soudu už Adam Třetí žádné podlosti vypočítat nedokázal. Kde jen budu moci, všude tě budu pronásledovat! vyhrožoval po prohraném procesu silák Adam se vztyčeným ukazovákem. Ani jeho švagr, jehož Maximilianův otec také popohnal před soud, mu nebyl schopen dokázat, že z Philippitschova dvora ukradl pytle obilí. Adamův švagr, zámečník a opilec – jeho syn je také zámečník a opilec – v opilosti rozhlásoval, že Maximilianova

otce nejen že načapal při kradení obilí, ale zloděje v zamoučeném malém mlýně, plném pavučin, za jeho hanebný čin také ztrestal, že ho jako malého všiváka přehnul přes koleno. A že dostal pořádné vejprask! povykoval k obveselení svých mokrých bratrů u pultu v hospodě a – na zdraví! – pozvedal sklenice žlutého, pěnivého moku z Villachu, města nad Drávou, jednu za druhou. Po urážkách a soudních sporech spolu rolníci celá léta nepromluvili a kdykoli to bylo možné, vyhýbali se sobě. Pokud se jejich cesty přece jen někdy nečekaně zkřížily, na velkých pohřbech, o Božím těle nebo o velikonočních pašijích při slavnostním obřadu v kostele – ostatně na Velký pátek vesničané popořádě, jeden za druhým, líbali nohy Ukřižovaného – beze slova a bez pozdravu strčili hlavy do písku. Maximilian a jeho stejně starý bratranec pevně drželi u mříže před oltářem velký kříž a pozorovali sešpulená ústa věřících, líbajících Ježíšovy přibité nártý. Dobře si povšimli těch, kteří jen naznačili polibek, i těch, kteří se doopravdy dotkli svými ústy palců nebo nehtů na nohou, a také těch, kteří ještě několik vteřin se zavřenýma očima a pokorně sklopenou hlavou setrvali u právě ukřižovaného Krista, pak teprve vstali a pohroužení do sebe oddefilovali kolem černých řad lavic. S opilcem zámečníkem promluvil Maximilianův otec naposled v životě u soudu. Neměl totiž ve zvyku říkat něco jako: Ten je pro mě vzduch, nebo: Ten pro mě neexistuje, on o udavači prostě nemluvil, nebo jen výjimečně, pro něj se ten člověk jednoduše vypařil, tlel

zaživa už předtím, než ten opilec, posléze zcela zdrav – na zdraví! – dostal první infarkt.

Devadesátiletému starci s prošedivělým knírkem a zastríženým obočím sdělil Hannes Walluschnig, který posléze také těžce trpěl rakovinou, až také umřel, že Jonathan, když se učil na mechanika, musel část svého učňovského platu odevzdávat rodičům. Jestli Jonathanovi rodiče dávali ty peníze synovi na vkladní knížku, nebo jestli je použili ke svým účelům, o tom se nemluvalo. Také se po vesnici povídalo, že ministrant Jonathan kradl z váčku se zvonečkem věřícími darované peníze, takže každý si kladl otázku, jestli si zloděj vzal ten jeho desetišilink, nebo minci od někoho jiného. Při mši, po proměňování, poté, kdy Balthasar Kranabeter proměnil půl kalichu řeckého vína z ostrova Samos ve stoprocentní krev Kristovu, uhasil žízeň a pozřel nejsvětější svátost, než podal věřícím hostii s vtištěnou pečetí v kapličce vyobrazeného pekla a uvedl tak jejich duši do stavu poklidu, nebo absolutního zmatku, chodil Jonathan s cinkajícím váčkem podél lavic, řadu po řadě, a za každý obětí dar, který návštěvník kostela upustil do jeho červeného, látkového váčku se zlatým lemováním, poděkoval slovy Zaplať Pánbůh a úklonou hlavy. K červenému váčku byla připevněná dlouhá dřevěná tyč, aby se výběrčí dostal i k věřícím sedícím až v nejzazších koutech lavic, aby jim mohl cinkající pytlík přidržet podnosem, šetrivého sedláka Philippitsche aby mohl zlaceným okrajem podrbat v jezatých vousech a obměkčit ho. Tři dcery Adama

Třetího také směly jako děti drbat otce v rozježených vousech předtím, než si přiložil ke spánkům břitvu a do hladka se oholil. Když Maximilian a jemu podřízení ministranti děkovali v sakristii faráři Balthasaru Kranabeterovi za pět šilinků, které jim vždycky vtiskl do ruky za jejich ministrantské služby, vysvětloval farář ministrantům, jaká slova je zvykem používat: Nesmíš říkat: Děkuju!, musíš říkat: Zaplať Pánbůh, aby se za to Pánbůh odměnil. S pětišilinkem v dlani naznačili ministranti před farářem se slovy Pochválen Pán Ježíš Kristus! pokleknutí, a poté, co jim duchovní pastýř poděkoval slovy Až na věky, amen!, odešli ze sakristie. Kromě toho Hannes Walluschnig vyprávěl – Jonathan si mu prý na to stěžoval – že jeho selským rodičům se Leopoldova společnost nezdála pro Jonathanu dost dobrá, protože zednický učeň Leopold, který si na svůj chléb a postel musel ještě přivydělávat jako čeledín u sedláka ve vsi, byl jenom synem chudých manželů, děvečky a čeledína, kteří vychovávali svých dvanáct dětí v boudě u jednoho statku, ta bouda, než se děti narodily, sloužila jako letní táborová ubytovna pro děti německých turistů. Maximilian se pamatuje, jak jednou o posvícení Leopold v opilosti Jonathanu obejmul a v tom rámusu při tanci a při dechovce zoufale, hlasitě křičel: Ty jsi můj přítel!, Maximilian, žárlivostí celý rudý, opustil horký, vlhký stan, kde se posvícenská zábava konala a kde to páchlo zvětralým, teplým villachským pivem, špatným vínem, levnou vodou po holení a potem tancujících. Posvícení! Máte říkat posvěcení,

svátek posvěcení, slovo posvěcení už nechci slyšet, říká svým ministrantům služebník boží Balthasar Kranabetter, je to svátek k počtě Boha a jeho svatostánku. Nikdy nepřipustím, aby se z domu božího stal jarmark! Jen přes mou mrtvolu!

Ani Maximilianova teta Silvia s manželem Kajetanem, kteří s Jonathanovými rodiči už také léta nemluvili, a sice od té doby, co kostelník, Jonathanův dědeček, jednou nadával svému zeti: Zhebni, zhebni jako hospodskéj Steinwender!, nedostali modře orámané parte, avšak teta Silvia si svůj projev soustrasti ujit nenechala, rozhodně a bez vyzvání k Jonathanově rakvi přišla. Byla přece koneckonců sebevrahova teta, sestra Jonathanova otce. Když stála nad jámou, do níž právě spustili modrou rakev, úplně celou zasypanou květinami, hlavně červenými karafiáty a rudými růžemi – vedle navršené hromady země ležely od hřbitovní hlíny umazané konopné provazy, na nichž spouštěli rakev dolů a určitě každému ze smutečních hostů připomínaly smrtelné náčiní sebevrahů – přišla Jonathanova matka Katharina za svou švagrovou a nad otevřeným hrobem svého syna Jonathana ji na znamení usmíření objala. Po pohřbu spolu zase mluvily, nejdřív váhavě, brzy se začaly občas scházet na nedělní odpolední kávu bez kofeinu, na šípkový nebo mátový čaj. Nikdy ne černý, prosím tě, ruský čaj ne!, a taky ne moc kořalky, dost, dost! Jednou upekla jedna, podruhé druhá Sachrův dort, malakoff, mřížkový koláč nebo bábovku se sušenými červenými kuličkami vína, které,

když ti dva viseli na provaze, se plazilo a dozrávalo na zdi domu, a v neposlední řadě si o Vánocích vzájemně dávaly vánoční cukroví a beze slova si přitukly džbánkem svařeného vína. Protože dům Jonathanových rodičů stojí ve spodní části svislého ramene do kříže postavené vesnice, blízko u hřbitova, pohřební průvod se spoustou věnců s bílými stuhami potištěnými zlatými nápisy jako Poslední sbohem, S rodičovskou láskou, neprocházel kolem pekelného výjevu. Nikdo nevěděl, kdo v den obou pohřbů ověnil střechu kapličky fialovými květy komule Davidovy. Kaplička s fialovými květy, obsypanými poletujícími motýly, se zrcadlila ve skleněných oknech školní budovy. Ješitný ďábel zvedl lebku a dlouze se zadíval do vlastních rudě žhnoucích očí. *Kdož by za svůj pláč se styděl, kdyby Matku Páně viděl takým hořem sklíčenou? Kdož by prostým zůstal bolu, milou Máti vida spolu s božským Synem ztrápenou?*

JEN NĚKOLIK MĚSÍCŮ po společné dobrovolné smrti obou sedmnáctiletých – ti dva pitomci se oddělali sami!, ještě dnes je ve vsi slyšet, jak o tom lidi povídají – se v lese u Falkenau oběsil Leopoldův bratr a o pár let později našli mrtvého jeho druhého bratra, ten visel ve smyčce na mostě přes Drávu ve Villachu. Pár dní po jeho pohřbu přivázal Maximilian v noci, za mlhy, konopným provazem na drávský most, dvacet metrů nad hladinu Drávy, smuteční věnec s bílými stuhami. Druhý den časně ráno byl věnec pryč. Někdo

zjevně provaz přerázl, věnec s vlajícími stuhami spadl do vody, řeka ho odnesla pár set metrů dolů po proudu a tam, někde v křoví na levém břehu, uvízl a zvald. V hliněné nádobě, v níž se z koster zabitých zvířat získával pandapigl a tím se na ochranu před komáry a mouchami potíraly černým vraním brkem oči, nozdry a břicho koním, leží kosti tří bratrů Hasslacherových, vedle a přes kosti Jonathanovy. Otec bratrů Hasslacherových, předčasně zestárlý, vrásčitý, bezzubý stařeček, trvale páchnoucí pivem a cigaretami, teď oplakává tři oběšené syny a ve Spittal an der Drau vykonává profesi pohřebníka.

PRO HRÁCH MNOHÝ svého lidu vidí Krista snášet bídu, bičování, hanby žal. Vidí sladkou radost svoji, jak tu v smrti teskném boji ducha svého Otci vzdal. V hliněné nádobě, v níž se z koster zabitých zvířat získávalo zdechlinou páchnoucí mazadlo, jímž se koním na ochranu před komáry a mouchami potíraly černým vraním brkem oči, nozdry a břicho, pokládá sběratel kostí ostatky Jonathanovy matky Kathariny na kosti čtyř mladých sebevrahů, mezi nimiž jsou i kosti Jonathana, jehož o patnáct let přežila. V rakvi na své zjizvené hrudi, protože jí chirurgové odoperovali oba prsy, měla ruce sepnuté k modlitbě. Kolem prstů jí manžel omotal růžový plastový růženec, který si přivezla z pouti do Lurd, patnáct let si ho dennodenně, většinou večer, brala z nočního stolku a v prvním patře

jejich selského stavení s ním sedávala u okna, modlila se a plna očekávání vyhlížela ven, za nedalekou hřbitovní zeď, dívala se na voskovou svíčkou osvětlený hrob svého syna, který ve svitu mihotavých plamenů jako by na hřbitově sám plápolal sem a tam, vznášel se a klesal. Někdy zůstala vzhůru až do časného rána, než svíčka dohořela a z hrobu stoupal tenký sloupek kouře. Potom Katharina zavřela okno a otočila se ke svému, už mnoho hodin spícímu manželovi. *Matko Páně, lásky zdroji, nechať cítím bolest tvoji, s tebou nesu těžký žal. Dej, ať srdce láskou plane, Krista ctíti neustane, milosti své by mně přál.*

Hrob se zvedl a i s kořeny květin s nabalenou hlínou se začal vznášet nad ostatními hroby, putoval od náhrobku k náhrobku, pozoroval modrá, žlutá a fialová oka macešek a nahlížel do žlutých a červených tlamiček květů hledíků. Pakliže hrob jejího syna zavádil o kříž na jiném hrobě, trhla sebou, házela sebou v posteli ze strany na stranu, až nakonec, když hrob narazil do hřbitovní zdi a pár hrudek země odpadlo na zem, s rachotem dopadlo na Jonathanovu modrou rakev a na víku přibitý Ukřižovaný zvrátil hřbitovní zem, se s bušícím srdcem probudila. Potom Katharina odhodila přikrývku, vstala, znovu se postavila k oknu, přiložila si k očím dalekohled a vyhlížela ven, na hřbitov. Svíčka na hrobě už dávno dohořela. Nebe bylo poklidné a poseté hvězdami. Obilná pole se zdála černá jako smůla. Hřbitov poklidně dýchal. Nebylo slyšet ani šumění březových listů pospojovaných pa-

vučinami. Stuha řeky nesylně plynula. Prašivé kočky se ukryly ve svatých koutech v selských jizbách a psi se ve spánku opírali o svůj čenich. Nikde se nezaleskly krtčí oči, ani po světluškách nebylo nikde památek. Poklidně se klimbající lano v sakristii se proměnilo v hada, ten vylezl nahoru na kostelní věž a tak dlouho tloukl lebkou o zvonici, až jeho studená krev pozvolna po provaze stékala dolů a kapala na podlahu sakristie. Ve zvonici na kostelní věži netopýři nehlučně třepotali křídly, rozpínali je, otvírali tlamičky a znovu poskládali křídla na tenkou pokožku svých černých, téměř průsvitných těl. Hostie s vtištěnou pečetí se znakem pekla rozbila tělo Kristovo. Na svíče věčného světla tančila kapka krve. V křtitelnici se svěcenou vodou, kde novorozence pokřtili, se to hemžilo zelenými rosničkami přibitými na tyčkách dřevěných koníčků, jaké mívají děti. Jonathan rád brávil do ruky ta malá, jako tráva zelená stvoření vyskakující z dlaně, někdy na ně také šlápl a pak si o travu otřel boty od jejich vnitřností. Také havrana, jemuž jsme přistříhli křídla, až příliš rád krmil drobečky chleba, dával mu napít a vyškřábal mu vykulené, stříbřité oči. Jak často běhal s nůžkami ke kapličce a horce pálicí plameny pekelné tam rozstříhal na kousíčky, až se rozpálily i sazemi očouzené nůžky a on je vhodil do kytice rozkvetlých větví zlatého deště. Ježíšmaria, branka na hřbitov je pootevřená. Kdopak asi vešel dovnitř a kdo odtamtud vyšel, kdo to posbíral větvičky brčálu a potajmu, pokradmu je navršil za kapličkou? Jestlipak žárovka před

domem ještě svítí? Vždycky, ustavičně budu dbát, aby byla v lampě zašroubovaná mléčná žárovka, jenom mléčná žárovka, aby v jejím krytu byly vidět pouze stíny noc co noc se třepetajícího a hynoucího hmyzu s dlouhýma, hubenýma nohama. Jen nezanechat na železné klíce hřbitovní branky žádné otisky prstů, protože kdo ví, možná si pro ni v noci přijde ďábel a ve své kapličce si ji schová za sítě pavučin. Že by ten křičící rouhač v pekle, který kdysi shodil sochu Ježíše ze skály do potoka, měl v sevřených vzpínajících se rukách očouzený brčál? A že by to ta bílá, hopsající kočka vylízala nedávno v hlubokém sněhu kapky krve z vytržených andělských křídel? Milha střídavě stoupá a klesá, je nebezpečná, přichází od břehů Drávy, navlhle vlasy děvčat se kudrnatí, když jdou s čerstvě natrhanými konvalinkami přes vesnici po silnici nahoru a bojácně proběhnou kolem kapličky. Kdyby tak vítr nelistoval noc co noc v modlitebních knížkách, nezabouchl je a znovu neobracel jejich listy a znovu je nezabouchl, hlasitě nezabouchl!, mohla bych líp spát, jenomže já pořád slyším šustot, kapání, chrastění a praskání a nevím, jestli je to v potoce, jestli je to hořící a pálicí se papír, východní vítr přinášející bouřku, nebo plameny pekla nakreslené na pijáku. Naštěstí chlapci v sakristii jeden druhého postříkli svěcenou vodou a vzali si z tabernáklu hostii, i když zatím neposvěcenou, s vtištěnou pečetí pekla z kapličky, a přijali tak tělo Kristovo, takto každý s jednou polovinou, jeden s bezbožným rouhačem a druhý s ďáblem v bři-

še, proběhli pak kolem domu rodičů, kolem kapličky, kolem všeho, kolem, kolem, lehkýma nohama vyběhli nahoru k místu své smrti. Katharina zavřela oči, tiše položila dalekohled na okenní parapet, nadechla se vůně obilných polí a znovu oči otevřela. Zavřela okna s vytřeštěnými očima pohlédla na obrysy své jako smůla černé postavy odrážející se v okenním skle, otočila se, přešla po tiše vrzající podlaze k manželské posteli a položila se vedle spícího manžela. *Nade všechny svaté Panno, bez odporu buď mi přáno, abych s tebou plakat směla. V duši své bych odevzdaně nesla smrt a muka Páně, rány jeho v úctě měla!*

Více než patnáct let chodila matka Katharina večer co večer v hodině klekání na hřbitov, do náhrobní lucerny s obrázkem šípem probodeného, krvácejícího srdce Ježíšova vložila svíčku a sirkou Sirius škrtila o škrtačko. Déle než patnáct let denně doufala, že její sedmnáctiletý syn konečně odhodí příkrov hřbitovní země jako přikrývku, vstane, otřepe si z modrého obleku hrudkovitou, mastnou hřbitovní zem, páchnoucí tolika mrtvými, zastrčí si do dírky červený, už trochu omšelý, umělý karafiát, než se vydá ke světlu lucerny ve dvoře svých rodičů, neustále svítící do tmy, ta lucerna mu bude ukazovat cestu pro případ, kdyby skutečně, zmatený dlouhým, předlouhým ležením pod zemí, snad nepoznal svůj rodný dům. Chovala naději, že jednoho dne zaklepe ne na dveře do chléva, ale na dveře rodného domu a požádá o dovolení vstoupit, ponoří svoje prsty do nádobky se svěcenou

vodou umístěné ve výši očí a ozdobené porcelánovým andělem. *Tobě, Pane na výsosti s pokorou se klaníme, srdce plné zkroušenosti za obět' přinášíme. Sejmi z nich, co nečistého, uč nás o tvé stezky dbát, slibujeme všeho zlého bedlivě se vystříhat.* On se vrátí. Poklekne. Skloní svou hlavu až k zemi. Pokřičuje se, sepne ruce k modlitbě a se mnou se pomodlí andělíčku, můj strážníčku. Opatruj mi mou dušičku, od hříchu a od zlé moci.

Nic nepomohlo, nevstal z mrtvých, přestože jsem rok co rok v předvečer Božího těla uvázala nejen ve snu černou nití na červenou hřbitovní svíčku živého říčního raka. Na dlouhá, tenká račí tykadla, na jeho ven vykulené oči a klepeta kapaly horké kapky vosku stékající z hořící svíčky, až se poplašená tykadla a klepeta hýbala čím dál pomaleji a umírající rak, nabalzamovaný červeným voskem, na Jonathanově hrobě docela ztuhl. V potoce jsem do rybářské sítě pochytila tisíce raků a živé jsem je vypustila do rybníka. Chtěla jsem nosit na Jonathanův hrob každý den jednoho raka a přivazovat mu ho k hořící svíčce, ale můj syn, jenž ve jménu Boha umřel, raky z rybníka zase vypustil a ve spánku, když moje ruce ležely na přikrývce a prsty se stále ještě držely růžového růžence, mi stáhl nehty z prstů. Ještě krvavými a hnisajícíma rukama jsem všechny uzly na rybářské síti rozvázala a raky propustila zpátky na svobodu. Když jsem se ráno probudila, ležel krví potřísněný růžový růženec z Lurd vedle nočního stolku na prkenné podlaze. Kdo ví, kdo to převracel stránky v černě polstrované

modlitební knížce se zlatým křížem, kdo listoval tam a zpět a znovu nazpátek. Možná to bylo jeho navštívení, a vzal si čtyřlístek, mou záložku pro štěstí. Venku byla zima. Na hrobech ležela mlha. Lužní les viditelně potemněl. Černý, ohnutý knot svíčky – viděla jsem ho dalekohledem – byl tuhý, byl zmrzlý. Pávi už třikrát nebo čtyřikrát otevřeli dokořán zobáky a svůj křik po každé spolkli, aniž vydali hlásku. Plechový kohout na korouhvičce na kostelní věži se roztočil kolem své osy a vysoko do vzduchu, až těsně pod oblohu, vířil boží prach. Topoly šuměly a ševlily svými listy a skláněly se k zemi. Kouřící komíny vypouštěly maličké, téměř neviditelné částečky sazí. Vzduch byl cítit spáleným bukovým dřevem. Sedláci se stáhli zpátky do světnic ke kachlovým kamnům a civěli do rychle se proměňujících obrazů na modré obrazovce. Na jejich šedých plstěných pantoflích předly kočky. Na vnitřní straně pantoflů byly černou nití vyšité malé hákové kříže. Animovaná kostra maširovala s dožínkovou korunou na hlavě po oblouku duhy a ohlašovala další film. Řvoucí lev z Metro-Goldwyn-Mayer vtrhl do vesnice a spolkl celého bezrukého Ježíše z farské chodby se vším všudy. Sněhové vločky neslyšně padaly do černých očních důlků mrtvých i na tisíce po polích rozhozených krtinců. Jenom křivonohý vlk, kerý v mých stopách bloudil po hřbitově mezi kříži, tuto noc přes zasněženou hřbitovní zeď neskočil. *S Marií my plakát chceme nade svými vinami, k Bolestné my lkáti chceme, slítuj se, ach, nad námi! Abychom se z hříchů káli, pro*

něž Ježíš křížován, bychom tam došli té chvály, kde Bůh věčně milován.

Katharina měla strach, že by Jonathan mohl v obleku umazaném od hlíny z hrobu s křikem prohrabávat hřbitovní smetiště a odkvetlé růže a karafiáty nabízet u silnice kolemjedoucím autům, nebo se s nimi vydat na břeh Drávy, a rozsypat je po kamenitém přístavišti, že by se mohl odvážit příliš blízko k rozvodněné řece. V den prvního výročí jeho smrti, vyprávěla nejen v nejuzším kruhu rodiny, viděla prý mládence s dlouhou zapálenou svící, jak sedí před peklem. Na zadní stěně kapličky visela na ramínku na šaty dvě bílá, krví potřísněná andělská křídla. Když jsem vstala, oblékla se a běžela s volným ramínkem po silnici nahoru přes ves ke kapličce, křídla už tam nebyla, ani neležela na červených křídlech ďábla, byla pryč, nikde kolem po nich nezbylo ani peříčko. Anděl, který ho tolikrát provázel přes most, byl světlovlasý, s pěšinkou uprostřed, jedno oko měl zelené a jedno modré. Křídla měl do růžova. Na nohou nosil hnědé kožené sandály, zavázané oním jedním a jediným zlatým vlasem ďábla z kapličky. Na břehu bublajícího potoka stojí pár smrků, jsou jako dva brky, z nichž stéká černý inkoust. Anděli boží, strážce můj... Později se blondák s křídly do růžova porozhlédl mezi dalšími dětmi a odvedl je do nebeské domoviny. *Zraněn mukou Syna tvého, ať jsem láskou kříže jeho, krví svatou opojen. Zhoubu zlá mne nezachvátí, když ty při mě budeš státi v posledního soudu den.*

Katharina měla strach, že až její syn Jonathan vstane z mrtvých, projde kolem svého rodného domu, poklekne u kapličky a svými dvacetimetrovými, dospělými zkroutenými nehty, které mu na jeho sepijatých rukou pod zemí dál dorůstaly, nebude volat svou vezdejší matku a vezdejšího otce nebo své vezdejší sourozence, ale bude volat bezbožného padlého anděla, a v den svatého Mikuláše ho vysvobodí z pekla. Měla strach, že potom půjde zpátky nahoru na místo hrůzy, že v obleku ušpiněném od hlíny ze hřbitova, s umělou růží v klopě, ještě jednou, znovu vystoupí nahoru k trámu pod střechou a skočí dolů, možná ale bude váhat, bude čekat na Leopolda, kterého pohřbili na evangelickém hřbitově, čtyři kilometry od katolického, a ještě se courá někde po silnici, možná ještě někde v mokřinách v lese, kterému tu říkají Šibeničák, bloudí z jednoho trsu trávy na další, trhá kytičku sněženek jen tak pro strýčka Příhodu, nabízí ji kolemjdoucím autům s německou poznávací značkou, až nakonec s půlhodinovým zpožděním, s kytičkou, dorazí do farské stodoly, na místo hrůzy, že si kluci ještě vykouří cigaretu, svléknou se a nazí se budou válet v seně, než jeden za druhým vylezou s třímetrovým provazem v ruce po příčkách žebříku nahoru pod střechu, přitisknou svá nahá těla k sobě, obejmou se, vzájemně si rozkoušou rty až do krve, až nakonec spolu sestoupají po příčkách žebříku dolů a budou se milovat až do rána, než pávi svým křikem probudí vesnici. Možná ale Jonathan bloudí s lucernou někde po lužním lese

a křídou kreslí kříže na kmeny olší, které těsně před svátkem Božího těla místní sedláci pokácejí a postaví je podél místní silnice a farář bude mezi nimi procházet přes celou vesnici, od oltáře k oltáři, s vysoko zdviženou monstrancí, v jejíž lunule bude uschován krční obratel katolického sebevraha. Časně ráno o svátku Božího těla postaví selky před svými domy a na rozcestích oltáře s velkými obrazy svatých, které mají pověšené v ložnicích a pod nimiž byly počaty jejich děti, vyzdobí je nejrůznějšími vlastnoručně vypěstovanými květinami, paličkovanými krajkami a hořícími svíčkami. Možná ale, že Jonathan zapálí svůj vlastní hrob, aby vysoko vyšlehla záře jeho plamene, aby zářila po celou noc, sycena plamenem očištění, nebo věčného světla z kostela, a on bude stát vedle – v rukou ve skle zalitého Beránka božího s korouhví zmrtvýchvstání – jako tenkrát u velikonočního ohně, když v červené ministrantské košili s Leopoldem prohrabávali klackem popel s řeřavými uhlíky, až lítaly jiskry a zapraskal oheň. Stodola byla místem jejich smrti, seno úmrtním ložem. Stopy rychle zanikly. Vítr hvízdající štěrbinami mezi prkny jim osušil slzy, moč, semeno. Nerozluční přátelé, říkali místní před jejich smrtí. Po smrti je rozloučili. Jednoho uložili na katolický, druhého na evangelický hřbitov, každého v jinou hodinu, aby rodiče mohli jít na pohřeb nejen vlastního syna, ale ani jedni, ani druhí se u cizího hrobu neukázali. Než přišroubovali víko rakve ke spodnímu dílu, přitiskli mrtvému Jonathanovi na tvář tenkou sádrovou

posmrtnou masku jeho přítele Leopolda, kterou vytvořil přivolaný sochař, a Leopolda pohřbili s posmrtnou maskou Jonathana.

Muka jeho ran ať sdílím, s Kristem na kříži ať kůlím, jeho krví opojen, abych pekel před mukami, Panno, tvými přimlouvami v soudný den byl uchráněn. Dokud se jí sklo dalekohledu neočoudilo a neudělalo se jí černo před očima, zůstala matka Katharina, i když těžce popadala dech, stát u okna. Listy na břízách tiše šuměly. Dva tři havrani na elektrickém vedení s pokřikem třepetali mokkými křídly. Slyšela zapraskat opratě, podél lesa běželi koně. Varhany hrály stále tišeji. Víko jeho rakve bylo z vnitřní strany dýhované břízou. Ne nad nakumulovanými mraky nad vesnicí, ale v začouzeném výklenku kapličky slyšela mohutnou bouři, viděla blesky, jak se křížují nad hříšníkem, v pekle zápasícím s padlým andělem, slyšela burácení hromu, bubnování lijáku do syčícího ohně. Ani stopy po stínu sebevraha. Na kočičkách se třpytila jinovatka. Ale ty žlučové kameny jsem uchovála v krabičce od sirek! Mokrý kostý obou ježčích mláďat pořád ještě leží na pekelné zemi. Blondatý anděl s narůžovělými křídly se brodil středem dravého potoka a ruce měl svázané provazem, jímž se chlapci společně spasili. *Zdráv buď, Spasiteli! Dobře jest, co činíš, Pane, nechť jen Tvá se vůle stane. V chléb se proměň tělo tvé...* Satan vystrkoval hlavu ven z kapličky, ale kdykoli chtěl vdově jdoucí za rakví servat z tváře závoj, sáhl vždycky znovu do prázdna.

Hrob jejího syna se neklidně vznášel, plul sem a tam nad ostatními hroby a hledal znovu svou zpustlou jámu. Jonathan sklonil hlavu a ruce s dlouhými, do spirály narostlými nehty sepal k modlitbě. Katharina zavřela okno, otřela otisky prstů ze skel dalekohledu, stočila pohled k svatému obrazu, pod nímž byl její, nyní mrtvý, syn počat, a ulehla do postele vedle svého spícího muže. Její muž a otec jejího dítěte měl pootevřená ústa, hrudník se mu zvedal a klesal. Měl pravidelný dech. Ruce se špatně ostříhanými nehty ležely na bílé povlečené přikrývce s vyšitými konvalinkami. Na levém uchu měl zaschlou kapku krve. Z nosních dírek mu v rytmu dýchání vykukovalo pár šedých chloupků. Na krku, na pravé straně ohryzku, měl jaterní skvrnu a z ní mu vyrůstaly dlouhé, do kroužku stočené vousy. Chlupy v jaterní skvrně se nikdy neodvážil ustříhnout, ani jednou za celý život. Náraz větru pohnul okenním křídlem, pavučiny se zachvěly a probudily se na nich chycené mouchy, zase sebou celé minuty škubaly, než se pozvolna znovu uklidnily. Dobrý pastýř v pozlaceném rámu, opatrující svoje ovečky, zlomil hůl, vodorovně si rozpáral břicho a na manželskou postel a spící manžele vyhrězly šedé, krvavé vnitřnosti, Katharina vykřikla, s vytřeštěnými očima se posadila na posteli, uhlazovala si stočené vlasy a dívala se k černému kříži, rozdělujícímu okenní tabuli. Ohmatala si jizvy na ploché hrudi, vlhké podpaží, zavřenými očima uviděla na vnitřní straně svých očních víček tmavé, ale zřetelné

svoje růžové bradavky pluly sem a tam, přestože jí je chirurgové už před několika lety vyhodili do pytle s infekčním odpadem. Ukazovali na zahojené jizvy po prsou a ptali se mě, jestli budu chtít plastickou operaci, řekla jsem jim, že už se to nevyplatí. A navíc mám pořád ještě svoje vlastní zuby, až na dva nebo tři, a oči mi slouží stejně jako dřív. Katharina sáhla po sklenici se svčcenou vodou – pár kapek dopadlo na růžový lurdský růženec – položila hlavu zase zpátky na polštář, zavrtala se co nejhloub pod peřinu a vdechovala pach vlastního těla. Rozkývané okenní křídlo se mezitím přestalo komíhat, listy na bříze šuměly tišeji. Ve skulinách mezi kameny ve hřbitovni zdi spaly hnědé a zelené ještěřky, jindy pobíhaly nahoru a dolů po zdi márnice mezi řídce narostlými listy prastarého břečťanu. Za kvetoucím keřem černého bezu seděly na bobku děti a mířily na hlavičky ještěrek prakem s kamínky. Často nosil domů ulomené špičky ještěřčích ocásků! Vždycky mi to bylo odporné. Jdi, říkala jsem mu, vyhod' to! Z hrobu stoupal tenčí a pořád se ztenčující a vytrácející se sloup kouře. Na černém ohnutém knotu svíčky spatřila všemi barvami hrající duhu. Křivé, zlomené zrezivělé kříže za náhrobky se napřímily a vzájemně se kropily svčcenou vodou. Padající bílé hostie s vtíštěnou pečetí obrazu ze zadní strany pijáku, hrobu vznášejícího se nad hřbitovem, víří v chumelenici vzduchem, otáčejí se kolem své osy, a nad nimi se ještě pomalu vznáší šedé andělské křídlo. Dva mládenci pevně drží dva akordeony, které si

rozervávají plíce, akordeony padají přes vysokou hřbitovni zeď a na zvápenaté stěně se kývají sem a tam.

Když ležel Jonathan doma na pohřebním loži a červenomodré podlitiny na krku i známky škrcení provazem zakryly a ozdobily girlandy z čerstvých, silně vonících karafiátů z vlastní zahrady, když jeho tvář už byla voskově bílá a nehty modré a nateklé, držela jeho matka, zahalená do černých šatů, za svitu dvou hořících svící osvětlujících tvář mrtvého z levé i z pravé strany po celou noc, aniž oka zamhouřila, sama stráž u mrtvého. Bez ustání ho zapřísahala, aby už přece otevřel oči, vstal a pro ni za ni ji třeba i klidně navždy opustil, třeba i s kytarou přes St. Pauli k moři ať si jde, nebo kam bude chtít, ale ať žije, ať žije, ať zase žije. Ve tři hodiny ráno, údery gongu na pendlovkách ještě nedozněly, několikrát v pláči a s hlasitým křikem udeřila mrtvého mladíka do hrudi rukou s prstýnkem – zlaté poznávací znamení jejího života ve stavu manželském – a křičela: Jonathane, vstaň, povídám ti, vstaň! Na levé i na pravé straně pohovky, kde ležel Jonathan, posbírala vosk odkapaný z velkých pohřebních svící, uhnětla z něj malé křížky a ty maličké, měkké krucifixy za svítání přišila na lem jeho modrého obleku. Brzy dopoledne přišli pohřebníci a z jejích třesoucích se rukou, zvlhlých slzami, vonících voskem a posetých voskovými skvrnami, Jonathanovo tělo odebrali. Katharinin manžel si tento pohled chtěl odpustit, stál ve chlévě mezi dvěma hnědě

do hedvábného papíru, s rozkvetlými větvemi sakur a opatřené zlatou papírovou pečeti velikosti mince, jednotlivá mýdla pak Adam Čtvrtý zabalí ještě do vánočního papíru s hořícími svíčkami na zelených smrkových větvíčkách a s hlavami křídlatých andělíčků bez těla, a položí je pod vánoční stromeček vedle Svaté rodiny. *Z hvězd vyšlo slunce, nebeské zjevení, Syn dán jest Panence v předivném vtělení. Co kdys Adam ztratil, Kristus nám navrátil, když se divem vtělil, na svět se narodil.* Někdy jsou to bubliny z pěny, které samuraje málem zadusí, jindy se zrzavý chloupek z podpaží přilepí na mýdlo a vytlačenému Japonci obemkne hrdlo nebo ho rovnou uškrtí. Když mýdlový samuraj zhubne docela, pak atlet s ryšavými vousy, který si ve vaně pohrává se svými svaly, odfukuje mýdlovou koupelovou pěnu ze smrkového jehličí a chystá se na další exhibiční vystoupení, zavolá na svou laskavou choť a nechá si z truhlice na poklady přinést nového spolubojovníka, zabaleného do hedvábného papíru s potiskem japonských sakurových větví, a jakmile ho smočí ve vodě, stane se Japonce krásně kluzkým. Jako věřící mladík byl Adam Čtvrtý, svalovec, jak mu říkali, posedlý představou, že v kapličce vyřízne ďáblu žebro a zahrabe je na louce v horách. „Učiňme člověka k obrazu našemu!“ napsal ten mazaný, každotýdenní výukou náboženství a katechismu zocelený výrostek úlomkem z červené cihly na vápnem nabílenou zeď kapličky. Později ho častokrát opakovaně viděli uprostřed vsi s kapešním švýcarským nožem, ale rodiče,

kolemjdoucí, nebo i učitel, který ze třídy nabádavě zařukal na okno, mu zabránili v úmyslu uřezat čertovi rohy a zničit umělecké dílo. Mladý, zrzavý, svalnatý Rumplicimprcamp, který v jednom kuse překonával sám sebe, několikrát kroužil s připraveným nožem kolem kapličky, dupal a mumlal si pro sebe, až si dobře nabroušené ostří přiložil ke spodnímu rtu a kapky své krve rozmazal ďáblu po tváři. *Ó Maria, útočiště naše, anděl Páně tebe pozdravil, Panno, z Ducha počneš Mesiáše, aby lidstvo hříchů vybavil. Slyš, ó Matko, zbožné naše zpěvy, vyslyš prosby dětí bříšné Evy, ať nám Syn tvůj, divem zrozený, ráj zas vrátí břichem ztracený!*

MIRKO POSOJILNICA pochází z Jugoslávie, vesničané mu říkají přivandrovalec a v Pulsnitzu žije přes čtyřicet let, přesto pořád ještě mluví tak špatně německy, že je mu sotva rozumět, dodnes odmítá rakouskou státní příslušnost – Já nechci být žádnéj Rakušák! Já zůstanu být Jugoslávce!, a jednou na Velký pátek, v hodině ukřižování Krista, rozsypal v pulsnitzském kostele na koberec před oltářem připínáčky, lehl si na ně a zpíval Velký Bože, chválíme tebe, moc tvou velebíme, nedlouho předtím stál a plakal opilý v chumelenici na silnici, přes napuchlý, domodra zbarvený spodní ret mu stékaly sliny, a hořekoval před novým duchovním pastýřem Rudolfem Lamischem: Pane farář, já potřebuju křtící list, dejte mi můj křtící list, protože oni chtějí Mirka voddělají, jdu zpátky do Ju-

ním kostí zemřelých této vesnice postavené do tvaru kříže, paví péro, černou, vazkou, zdechlinou páchnoucí hmotu si namažou kolem očí, ďáblu vyžerou uši, a potom společně se svým stejně starým švagrem Klausem, tak jako každý rok o svátku Všech svatých po dušičkové slavnosti s kropením hrobů, kdy kněz, obklopený ministranty, chodí s měděnou nádobkou se svčcenou vodou od hrobu k hrobu a šedou ježatou kropenkou, smočenou ve svčcené vodě, kropí žluté a bílé dušičkové květiny a hořící voskové svíčky, projdou starci cestou po svislé ose kříže, do jehož tvaru je vesnice postavena, nahoru k obecní studni, kde před mnoha desítkami let, jako děti, synové a čeledíni, den co den, večer i ráno, stávali mezi hlavami svých koní, a když neklidní koně skláněli tlamy do naplněných koryt, srkavě nasávali tlamou vodu a funěli, chlapci je pevně drželi za ohlávku. Selský chlapec, stojící mezi dvěma koňskými hlavami, vdechoval hnilobně páchnoucí dech obou zvířat. Koně zatřásli hlavami a sliny, stékající jim v dlouhých praménkách po tlamách, smísené s čerstvou, chladnou vodou ze studny, se jako pavučina rozprostřely přes obličej dítěte, až se zpocení, silně páchnoucí koně pod vedením chlapce, který je držel za uzdu, těžkopádně otočili a po kolena ve sněhu se brodili do stáje.

Tři starci, kteří přežili dvě světové války a vždy jsou připraveni i na třetí – Jen počkej, však uvidíš, ono k tomu ještě jednou dojde, koukni jen dole v Jugoslávii, tam začala už jedna světová – jdou po dušičkové

slavnosti s kropením hrobů, s očními víčky potřenými mazadlem ze zesnulých spoluobčanů a s pusou plnou štětinatých boltců ďáblových – *To tenkrát, když mi bylo dvacet, to jsem měl hlad, že bych byl i ďáblovy uši sežral!* – na kirchheimerovský statek, v kuchyni si svléknou kabáty, klobouky pověsí na porcelánový špunt na věšáku, usadí se ke kuchyňskému stolu a během několika minut – jak už to o svátku Všech svatých po dušičkové slavnosti dělají desítky let – se dají do vyprávění o válce, zatímco obě nervově nemocné ženy, matka a dcera, začnou připravovat oběd. Svatý kout zdobí vedle hořící svíčky, zapálené na svátek Všech svatých na památku všech zesnulých členů rodiny, květináč se čtyřmi čerstvými, žlutými, hustými chryzantémami, posvěcenými od faráře a jeho ministrantů svčcenou vodou a kadidlem. Jeden ze tří starců u stolu zalistuje v rozevřených novinách a komentuje přečtené.

PRVNÍ STAŘEC: *Pane, smiluj se! Kriste, smiluj se! Pane, smiluj se! Kriste Ježíši, vyslyš nás! Kriste Ježíši, vyslyš nás!* Podívej se někdy do našeho parlamentu, co tam vysedává za slabochy a budižkničemy, jenom peníze berou, práci nedělají, jen tu a tam zvednou pracku.

DRUHÝ STAŘEC: *Pane Bože na nebesích, smiluj se nad námi, Bože Synu boží, Vykupiteli světa, smiluj se nad námi! Bože Duchu svatý, smiluj se nad námi!* Parlament by se měl zlikvidovat. Nejlepší by byla zdravá diktatura, ne chorá, zdravou diktaturu, to bysme potřebovali.

TŘETÍ STAŘEC: *Ó Bože, jehož vlastností je milosrdenství a ušetření, přijmi naši pokornou modlitbu, již tě prosíme, abys nás i všechny své služebníky, které dohromady pojí jejich hříchy, svým milosrdenstvím a dobrotou milostivě spasiti ráčil.* Turky a všechny ty přivandrovalce je potřeba vykázat. Hranice je potřeba neprodyšně uzavřít, aby sem všechen ten ksindl s nakroucěnejma knírama už nemoh lézt. Dřív jsme tu měli italskou mafii, teď tu máme ještě taky mafii ruskou a rumunskou.

DRUHÝ STAŘEC: *Všemohoucí, věčný Bože, ty, jenž kraluješ nad živými i mrtvými a nade všemi se slituješ, které podle víry a podle díla jejich jako své poznáváš, my pokorně tě prosíme za ty, za něž jsme se rozhodli modlit, kteří buďto po tomto světě v těle svém putují, anebo, osvobozeni od těla svého, již do onoho druhého světa přijati byli, abys svým nekonečným milosrdenstvím, skrze přímlovu všech svých svatých, dovolil, by odpuštění veškerých hříchů svých dosáhnouti mohli.* V naší zemi je práce dost. Rakousko se dokáže uživit samo. Když domácí nepřijmou práci, která je jim nabídnuta, ať si jdou na ulici a nastavují dlaň, on možná půjde kolem nějaký ten cizinec a dá jim něco ze svojí sociální podpory. Spousta domácích potřebuje v nouzi pomoci.

TŘETÍ STAŘEC: *Nejdobrotivější Ježíši, sladký Vykupiteli mojí duše, kterýs mne vždy po všechen čas tolik miloval, že kvůli mně jsi se stal člověkem a prolil svou vzácnou krev, otevři mi bránu nebeskou.* Třicátá léta, to

byla tvrdá doba. Vysoká nezaměstnanost byla. A když přišel Hitler, tak všichni práci dostali. To továrnu za řekou zase otevřeli. *Do své vlasti, do nebes, budu spěchat po křížové cestě, již mi můj Mesiáš a Vykupitel krvavými slépějemi proklestí ráčil.* Kdo koupil Philippitschovi střechu na seník? Hitler! Nikdo jiný než Hitler!

PRVNÍ STAŘEC: *Ó nejsvětější Ježíši, tvé tělo duše zbavené, jež přenechal jsi těm, kdož tě bili a zostouželi tě, mohlo jedině v klíně tvé nejčistší matky důstojně spočinouti. Nežádal jsem tě snad naléhavě už dosti často, aby tvé velebené tělo přijalo příbytek svůj v nečistém a hříchy naplněném srdci mém? Ach, stvoř ve mně srdce nové, do něhož bych tvé svaté tělo skrze nejsvětější svátost oltářní důstojně přijmouti mohl.* Dneska nosí listonoš příživníků a těm všem, co se štítěj práce, peníze až do domu, můžou se válet na gauči a akorát přepočítávat papírový. Vzali zahalečům veškerou motivaci k tomu, aby si hledali práci.

DRUHÝ STAŘEC: *Ó Ježíši, kdo dá mé hlavě vodu a mým očím potoky slz, bych dnem i nocí lkáti mohl nad svými hříchy? Prostím tě skrze tvé hořké, krvavé slzy, bys mi milost pokání propůjčil a srdce mé natolik zkrušil, by z očí mých mnoho slz vytékalo, abych po celý svůj život mohl nad tvým utrpením naříkat a ještě více nad jeho příčinou, to jest nad svými hříchy.* Jak se nám tenkrát vedlo? Do školy jsem musel chodit sedm kilometrů, v zimě jako v létě. Po škole, bylo mi deset, dvanáct let, jsem hlídal ovce sedlákům a cestou jsem při tom sbíral kila borůvek. Borůvky jsem prodával, to bylo moje

kapesný. A v patnácti jsem od čtyř od rána dělal v lese s dřevorubcem.

TŘETÍ STAŘEC: *Ach, s jak velikou bolestí ti strhávali s šaty krví slepěnými, zaschlými v ranách, i kůži z těla tvého! Ježíši svlékli jeho oděv, aby zemřel chudý a bez ničeho. S jakou úlevou i já půjdu smrti vstříc, jíž onoho starého člověka s jeho šatem zároveň i jeho zlých žádostivostí zbavím. To tenkrát v Kindelbrückenu, o podzimních trzích, když jsme tam kupovali vlněný kazajky, okovaný boty na pole, kožený kamaše a široký šle, to bylo něco! Domů jsme dětem přivezli kremrole a tureckej med. A dneska? V každém třetím nebo čtvrtém stánku stojí za pultem negr a prodává plastový traktory a černý pany, a pistole a perníkový srdce.*

DRUHÝ STAŘEC: *Zbav mne všeho mého, co ve mně jest, a naplň mne tím, co nepomáhá. Naplň mne, ó Ježíši ukřižovaný, a přebývej ve mně, abych se tebou ve mně pyšnit mohl, že světského už ve mně ničehož není. Pryč s těma, co věčně všechno zdražují, ti ať táhnou. Za Hitlera tohleto nebylo. Máslo a chleba, základní potraviny, stály všude stejně.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ó laskavý Ježíši, kdo mi dá, abych i já z lásky k tobě zemřít chtěl! Dej, ať alespoň já světu odumřu se vším všudy. To ty židi svinský za to můžou. Ještě i dneska vládnou z Ameriky světu.*

DRUHÝ STAŘEC: *Ty hlavou jsi a my, zejména skrze báječné nasazení a vznešené přijetí onoho svatého tajemství, tvými údý jsme. Ty jsi před námi odešel do slávy Boží, kamž my, tvé údý, tě následovati máme. Můj*

milý, Hitler, ten nedělal se zločincema žádný ciráty. Na těžký zločince by se měl zase zavést trest smrti. Aby s nima na elektrickém křesle důkladně zatřásl.

TŘETÍ STAŘEC: *Zažehni, ó Pane, naše ledví i srdce ohněm svatého Ducha, bychom ti s cudnou láskou sloužili a abys v nás pro naše čisté srdce zalíbení našel. Injekce do zadku by to taky spravila.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ó Bože, jenž svatá, dobrá rozhodnutí činíš a spravedlivé dílo konáš, dej svým služebníkům onen mír, který jim svět dáti nemůže, aby naše srdce se oddala tvým příkázáním a my, zbaveni strachu z nepřátel, mohli pod tvou ochranou pokojně časy žít. Představ si, za války jsme měli faráře, a ten nám doporučoval, abysme postříleli pokud možno co nejvíc nepřátel. Takovýho něco řekne farář! Jeden kamarád faráři řekl, že je křesťan a má povinnost dodržovat desatero. Znáte pátý přikázání, pane farář? povídá mu ten můj kamarád. Nezabíješ! Od té doby nemám před pochcanejmá košiláčema vůbec žádnéj respekt. Koneckonců, ten kamarád to zchytal do hlavy. Obě oči mu to vystřelilo. V lazaretě křičel: Chtěl bysem ještě jednou vidět svoji rodinu!*

DRUHÝ STAŘEC: *Veronika ve své zbožnosti a ze soucitu podala Ježíšovi svou roušku, jíž měla zakrytou hlavu, aby do ní otřel svůj pot, aby touto její rouškou osušil svůj smrtelně bledý, poplivaný a zkrvavený obličej, a Ježíš do její roušky otiskl podobu své nejsvětější tváře. Malá služba, avšak velká odměna. Vrahové a těžký zločinci patří ke zdi. Ono je to pak přejde.*

TŘETÍ STAŘEC: *Což bych mohl snad přítelem Kristovým býti, aniž přítelem kříže jsem! Ó milý, dobrý kříži, já s radostí tě přijímám z ruky boží. Nedopusť, abych nadále pocítoval štěstí jiného, nežli jest štěstí kříže. Svět tento nechť jest na kříž přibit, abych já mohl již jen tobě náležeti. Proč by měl desítky let vydržovat všechnu tu pakáž stát? Kdo to zaplatí? My, z našich daní, nikdo jinej.*

PRVNÍ STAŘEC: *Nadále číš, co dobře činíš, a nepouštíš kříž. Ten, kdo až do samého konce vytrvá, ten blahoslavený bude. Potřebovali bysme tu takovýho malýho Hitlera, aby zas udělal v zemi pořádek a byl klid. Někdo už musí zakročit.*

TŘETÍ STAŘEC: *Ó Kriste Ježíši, beránku milostiplný, musím se hanbit za svou slabost a netrpělivost. Já ji proklínám. Vezmi si a ukřižuj tělo mé s žádostivostmi jeho. Řezej, pal, muč mě v tomto životě, jak budeš chtít, jen na věčnosti mne, prosím, ušetři. On Hitler sám nebyl vůbec tak špatnej, to až ty malý hitlerkové to všechno podělali, kvůli těm jsme válku prohráli.*

PRVNÍ STAŘEC: *Takže se odříkám d'ábla, odříkám se světa i těla svého a ošklivím si veškerá našeptávání pekelná, veškerou marnivost světskou a veškeren hříšný chtít, pro tuto chvíli a navždy. Kdyby se byl Hitler nevrhnul na Židy, mohli jsme válku vyhrát, to bysme projeli Stalingradem napříč. Na Mussoliniho totiž taky nebylo žádný spolehnutí.*

TŘETÍ STAŘEC: *S tvou svatou milostí já slibuji tobě, že od této chvíle se vystříhám veškerého hříchu,*

a to nejen ze strachu před peklem, aniž kvůli odměně věčné slávy na výsostech, avšak nejvíce z lásky k tobě, neboť ty jsi můj Bůh, jenž jest nekonečné lásky hoden. Však to vidíš i dneska. Sedláci dostávají od Italů za maso i za dřevo čím dál míň. Ital už je skoro to samý jako Žid.

DRUHÝ STAŘEC: *Ó, Ježíši, ten, kdo svůj kříž nenese a nenásleduje tebe, není ani tebe hoden. Já ti proto chci pomoci tvůj kříž unést. Chci být tvým druhem a soudruhem tvým na křížové cestě tvé. Chci vstoupit do krvavých šlépějí tvých a tebe následovati. Hitler měl zlikvidovat dvakrát tolik Židů.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ten, jenž neměl v tomto životě mnoho, kam mohl složit hlavu svou, neměl dokonce ani svůj hrob na tomto světě, neb on totiž nebyl ze světa tohoto. Ty, jenž si tohoto světa tolik ceníš, pohrdni světem, abys spolu s ním nedošel zkázy. Jen se koukni, kolik peněz zas spolkovej kancléř poslal do Izraele. A židovský hřbitovy taky musí stát udržovat.*

DRUHÝ STAŘEC: *Ach, Ježíši nejnevinnější, já zhřešil jsem. A ty jsi ochotně přijal rozsudek smrti, abych já mohl žít. Ale jak jinak bych já mohl žít, ne-li pouze pro tebe? Dokud hledám, jak zalíbit se lidem, nemohu být služebníkem tvým. Pročež se lidem i světu znelíbíti chci, abych mohl, ó Ježíši, zalíbiti se jen tobě. Mauthausen zrušili moc brzo.*

Ještě než kapky svěcené vody na jejich zelených hubertusech oschly a než se v jejich oblečení zažraný pach čoudících hřbitovních svíček a vůně žlutých

ním kostí zemřelých této vesnice postavené do tvaru kříže, paví péro, černou, vazkou, zdechlinou páchnoucí hmotu si namažou kolem očí, ďábloví vyžerou uši, a potom společně se svým stejně starým švagrem Klausem, tak jako každý rok o svátku Všechny svatých po dušičkové slavnosti s kropením hrobů, kdy kněz, obklopený ministranty, chodí s měděnou nádobkou se svícenou vodou od hrobu k hrobu a sedou ježatou kropenkou, smočenou ve svícené vodě, kropí žluté a bílé dušičkové květiny a hořící voskové svíčky, prodou starci cestou po svislé ose kříže, do jehož tvaru je vesnice postavena, nahoru k obecní studni, kde před mnoha desítkami let, jako děti, synové a čeledíni, den co den, večer i ráno, stávali mezi hlavami svých koní, a když neklidní koně skláněli tlamy do naplněných koryt, srkavě nasávali tlamou vodu a funěli, chlapci je pevně drželi za ohlávku. Selský chlapec, stojící mezi dvěma koňskými hlavami, vdechoval hnilobně páchnoucí dech obou zvířat. Koně zatřásli hlavami a sliny, stékající jim v dlouhých praménkách po tlamách, smísené s čerstvou, chladnou vodou ze studny, se jako pavučina rozprostřely přes obličej dítěte, až se zpocením, silně páchnoucí koně pod vedením chlapce, který je držel za uzdu, těžkopádně otočili a po kolena ve sněhu se brodili do stáje.

Tři starci, kteří přežili dvě světové války a vždy jsou připraveni i na třetí – Jen počkej, však uvidíš, ono k tomu ještě jednou dojde, koukni jen dole v Jugoslávii, tam začala už jedna světová – jdou po dušičkové

slavnosti s kropením hrobů, s očními víčky potřenými mazadlem ze zesnulých spoluobčanů a s pusou plnou štětinatých boltců ďáblůvých – *To tenkrát, když mi bylo dvacet, to jsem měl hlad, že bych byl i ďáblův uši sežral!* – na kirchheimerovský statek, v kuchyni si svléknou kabáty, klobouky pověsí na porcelánový špunt na věšáku, usadí se ke kuchyňskému stolu a během několika minut – jak už to o svátku Všechny svatých po dušičkové slavnosti dělají desítky let – se dají do vyprávění o válce, zatímco obě nervově nemocné ženy, matka a dcera, začnou připravovat oběd. Svatý kout zdobí vedle hořící svíčky, zapálené na svátek Všechny svatých na památku všech zesnulých členů rodiny, květináč se čtyřmi čerstvými, žlutými, hustými chryzantémami, posvěcenými od faráře a jeho ministrantů svícenou vodou a kadidlem. Jeden ze tří starců u stolu zalistuje v rozevřených novinách a komentuje přečtené.

PRVNÍ STAŘEC: *Pane, smiluj se! Kriste, smiluj se! Pane, smiluj se! Kriste Ježíši, vyslyš nás! Kriste Ježíši, vyslyš nás!* Podívej se někdy do našeho parlamentu, co tam vysedává za slabochy a budižkničemy, jenom peníze berou, práci nedělají, jen tu a tam zvednou pracku.

DRUHÝ STAŘEC: *Pane Bože na nebesích, smiluj se nad námi, Bože Synu boží, Vykupiteli světa, smiluj se nad námi! Bože Duchu svatý, smiluj se nad námi!* Parlament by se měl zlikvidovat. Nejlepší by byla zdravá diktatura, ne chorá, zdravou diktaturu, to bysme potřebovali.

TŘETÍ STAŘEC: *Ó Bože, jehož vlastností je milosrdenství a ušetření, přijmi naši pokornou modlitbu, již tě prosíme, abys nás i všechny své služebníky, které dohromady pojt jejich hříchy, svým milosrdenstvím a dobrotou milostivě spasiti ráčil.* Turky a všechny ty přivandrovalce je potřeba vykázat. Hranice je potřeba neprodyšně uzavřít, aby sem všechen ten ksindl s nakroucěnejma knírama už nemoh lézt. Dřív jsme tu měli italskou mafii, teď tu máme ještě taky mafii ruskou a rumunskou.

DRUHÝ STAŘEC: *Všemohoucí, věčný Bože, ty, jenž kraluješ nad živými i mrtvými a nade všemi se slituješ, které podle víry a podle díla jejich jako své poznáváš, my pokorně tě prosíme za ty, za něž jsme se rozhodli modlit, kteří buďto po tomto světě v těle svém putují, anebo, osvobozeni od těla svého, již do onoho druhého světa přijati byli, abys svým nekonečným milosrdenstvím, skrze přímlovu všech svých svatých, dovolil, by odpuštění veškerých hříchů svých dosáhnouti mohli.* V naší zemi je práce dost. Rakousko se dokáže uživit samo. Když domácí nepřijmou práci, která je jim nabídnuta, ať si jdou na ulici a nastavují dlaň, on možná půjde kolem nějaký ten cizinec a dá jim něco ze svojí sociální podpory. Spousta domácích potřebuje v nouzi pomoci.

TŘETÍ STAŘEC: *Nejdobrotivější Ježíši, sladký Vykupiteli mojí duše, kterýs mne vždy po všechen čas tolik miloval, že kvůli mně jsi se stal člověkem a prolil svou vzácnou krev, otevři mi bránu nebeskou.* Třicátá léta, to

byla tvrdá doba. Vysoká nezaměstnanost byla. A když přišel Hitler, tak všichni práci dostali. To továrnu za řekou zase otevřeli. *Do své vlasti, do nebes, budu spěchat po křížové cestě, již mi můj Mesiáš a Vykupitel krvavými šlépějemi proklestiti ráčil.* Kdo koupil Philippitschovi střechu na seník? Hitler! Nikdo jiný než Hitler!

PRVNÍ STAŘEC: *Ó nejsvětější Ježíši, tvé tělo duše zbarvené, jež přenechal jsi těm, kdož tě bili a zostouzeli tě, mohlo jediné v klíně tvé nejčistší matky důstojně spočinouti. Nežádal jsem tě snad naléhavě už dosti často, aby tvé velebené tělo přijalo přibýtek svůj v nečistém a hříchy naplněném srdci mém? Ach, stvoř ve mně srdce nové, do něhož bych tvé svaté tělo skrze nejsvětější svátost oltářní důstojně přijmouti mohl.* Dneska nosí listonoš příživníkům a těm všem, co se štitějí práce, peníze až do domu, můžou se válet na gauči a akorát přepočítávat papírový. Vzali zahalečům veškerou motivaci k tomu, aby si hledali práci.

DRUHÝ STAŘEC: *Ó Ježíši, kdo dá mé hlavě vodu a mým očím potoky slz, bych dnem i nocí lkáti mohl nad svými hříchy? Prosím tě skrze tvé hořké, krvavé slzy, bys mi milost pokání propůjčil a srdce mé natolik zkrušil, by z očí mých mnoho slz vytékalo, abych po celý svůj život mohl nad tvým utrpením naříkat a ještě více nad jeho příčinou, to jest nad svými hříchy.* Jak se nám tenkrát vedlo? Do školy jsem musel chodit sedm kilometrů, v zimě jako v létě. Po škole, bylo mi deset, dvanáct let, jsem hlídal ovce sedlákům a cestou jsem při tom sbíral kila borůvek. Borůvky jsem prodával, to bylo moje

kapesný. A v patnácti jsem od čtyř od rána dělal v lese s dřevorubcema.

TŘETÍ STAŘEC: *Ach, s jak velikou bolestí ti strhávali s šaty krev slepenými, zaschlými v ranách, i kůži z těla tvého! Ježíši svolékl jeho oděv, aby zemřel chudý a bez ničeho. S jakou úlevou i já půjdu smrti vstříc, jíž onoho starého člověka s jeho šatem zároveň i jeho zlých žádostivostí zbavím. To tenkrát v Kindelbrückenu, o podzimních trzích, když jsme tam kupovali vlněný kazajky, okovaný boty na pole, kožený kamaše a široký šle, to bylo něco! Domů jsme dětem přivezli kremrole a tureckej med. A dneska? V každým třetím nebo čtvrtým stánku stojí za pultem negr a prodává plastový traktory a černý pany, a pistole a perníkový srdce.*

DRUHÝ STAŘEC: *Zbav mne všeho mého, co ve mně jest, a naplň mne tím, co nepomijí. Naplň mne, ó Ježíši ukřižovaný, a přebývej ve mně, abych se tebou ve mně pyšniti mohl, že světského už ve mně ničehož není. Pryč s terna, co věčně všechno zdražujou, ti ať táhnou. Za Hitlera tohleto nebylo. Máslo a chleba, základní potraviny, stály všude stejně.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ó laskavý Ježíši, kdo mi dá, abych i já z lásky k tobě zemřít chtěl! Dej, ať alespoň já světu odumřu se vším všudy. To ty židi svinský za to můžou. Ještě i dneska vládnou z Ameriky světu.*

DRUHÝ STAŘEC: *Ty hlavou jsi a my, zejména skrze báječné nasazení a vznešené přijetí onoho svatého tajemství, tvými údý jsme. Ty jsi před námi odešel do slávy Boží, kamž my, tvé údý, tě následovati máme. Můj*

milý, Hitler, ten nedělal se zločincema žádný círáty. Na těžký zločince by se měl zase zavést trest smrti. Aby s nima na elektrickým křesle důkladně zatřásl.

TŘETÍ STAŘEC: *Zažehni, ó Pane, naše ledví i srdce ohněm svatého Ducha, bychom ti s cudnou láskou sloužili a abys v nás pro naše čisté srdce zalíbení našel. Injekce do zadku by to taky spravila.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ó Bože, jenž svatá, dobrá rozhodnutí činíš a spravedlivé dílo konáš, dej svým služebníkům onen mír, který jim svět dát nemůže, aby naše srdce se oddala tvým příkázáním a my, zbaveni strachu z nepřátel, mohli pod tvou ochranou pokojně éasy žít. Představ si, za války jsme měli faráře, a ten nám doporučoval, abysme postříleli pokud možno co nejvíc nepřátel. Takovýho něco řekne farář! Jeden kamarád farářovi řekl, že je křesťan a má povinnost dodržovat desatero. Znáte pátý příkázání, pane farář? povídá mu ten můj kamarád. Nezabiješ! Od té doby nemám před pochcanejma košiláčema vůbec žádněj respekt. Koneckonců, ten kamarád to zchytal do hlavy. Obě oči mu to vystřelilo. V lazaretě křičel: Chtěl bysem ještě jednou vidět svoji rodinu!*

DRUHÝ STAŘEC: *Veronika ve své zbožnosti a ze soucitu podala Ježíšovi svou roušku, jíž měla zakrytou hlavu, aby do ní otřel svůj pot, aby touto její rouškou osušil svůj smrtelně bledý, poplivaný a zkrvavený obličej, a Ježíš do její roušky otiskl podobu své nejsvětější tváře. Malá služba, avšak velká odměna. Vrahové a těžký zločinci patří ke zdi. Ono je to pak přejde.*

TŘETÍ STAŘEC: *Což bych mohl snad přítelem Kristovým býti, aniž přítelem kříže jsem! Ó milý, dobrý kříži, já s radostí tě přijímám z ruky boží. Nedopusť, abych nadále pociťoval štěstí jiného, nežli jest štěstí kříže. Svět tento nechť jest na kříž přibit, abych já mohl již jen tobě náležeti. Proč by měl desítky let vydržovat všechnu tu pakáž stát? Kdo to zaplatí? My, z našich daní, nikdo jinej.*

PRVNÍ STAŘEC: *Nadále číš, co dobře činíš, a neopouštíš kříž. Ten, kdo až do samého konce vytrvá, ten blahoslavený bude. Potřebovali bysme tu takovýho malýho Hitlera, aby zas udělal v zemi pořádek a byl klid. Někdo už musí zakročit.*

TŘETÍ STAŘEC: *Ó Kriste Ježíši, beránku milostiplný, musím se hanbit za svou slabost a netrpělivost. Já ji proklínám. Vezmi si a ukřižuj tělo mé s žádostivostmi jeho. Řezej, pal, muč mě v tomto životě, jak budeš chtít, jen na věčnosti mne, prosím, ušetři. On Hitler sám nebyl vůbec tak špatnej, to až ty malý hitlerkové to všechno podělali, kvůli těm jsme válku prohráli.*

PRVNÍ STAŘEC: *Takže se odříkám d'ábla, odříkám se světa i těla svého a ošklivím si veškerá našeptávání pekelná, veškerou marnivost světskou a veškeren hříšný chtít, pro tuto chvíli a navždy. Kdyby se byl Hitler nevrhnul na Židy, mohli jsme válku vyhrát, to bysme projeli Stalingradem napříč. Na Mussoliniho totiž taky nebylo žádný spolehnutí.*

TŘETÍ STAŘEC: *S tvou svatou milostí já slibuji tobě, že od této chvíle se vystřihám veškerého hříchu,*

a to nejen ze strachu před peklem, aniž kvůli odměně věčné slávy na výsostech, avšak nejvíce z lásky k tobě, neboť ty jsi můj Bůh, jenž jest nekonečné lásky hoden. Však to vidíš i dneska. Sedláci dostávají od Italů za maso i za dřevo čím dál míň. Ital už je skoro to samý jako Žid.

DRUHÝ STAŘEC: *Ó, Ježíši, ten, kdo svůj kříž nenese a nenásleduje tebe, není ani tebe hoden. Já ti proto chci pomoci tvůj kříž unést. Chci být tvým druhem a soudruhem tvým na křížové cestě tvé. Chci vstoupit do krvavých šlépějí tvých a tebe následovati. Hitler měl zlikvidovat dvakrát tolik Židů.*

PRVNÍ STAŘEC: *Ten, jenž neměl v tomto životě mnoho, kam mohl složit hlavu svou, neměl dokonce ani svůj hrob na tomto světě, neb on totiž nebyl ze světa tohoto. Ty, jenž si tohoto světa tolik ceníš, pohrdni světem, abys spolu s ním nedošel zkázy. Jen se koukni, kolik peněz zas spolkovej kancléř poslal do Izraele. A židovský hřbitovy taky musí stát udržovat.*

DRUHÝ STAŘEC: *Ach, Ježíši nejnevinnejší, já zhrěšil jsem. A ty jsi ochotně přijal rozsudek smrti, abych já mohl žít. Ale jak jinak bych já mohl žít, ne-li pouze pro tebe? Dokud hledám, jak zalíbit se lidem, nemohu být služebníkem tvým. Pročež se lidem i světu znelíbíti chci, abych mohl, ó Ježíši, zalíbíti se jen tobě. Mauthausen zrušili moc brzo.*

Ještě než kapky svěcené vody na jejich zelených hubertusech oschly a než se v jejich oblečení zažraný pach čoudících hřbitovních svíček a vůně žlutých